

Zpracování (včetně analytického) historických fondů v knihovnictví

Studijní text

Kvalifikační úroveň 7

Verze 1.0

Autor: Mgr. Tereza Paličková

Konzultant: Mgr. Lucie Heilandová, Ph.D.

Ostrava 2021

MINISTERSTVO
KULTURY

VEŘEJNÉ
INFORMAČNÍ SLUŽBY
KNIHOVEN

Odborná způsobilost	Zpracování (včetně analytického) historických fondů v knihovnictví
Profesní kvalifikace	Knihovník specialista katalogizátor (kód: 72-015-T)
Kvalifikační úroveň	7
Klíčová slova	Historický fond, starý tisk, konvolut, exemplářový popis, kramářský tisk, provenience, Minimální záznam pro staré tisky, bibliografický záznam, fingerprint, přítisk, přívazek, přídavek
Anotace	Cílem tohoto textu je uvedení do problematiky popisu dokumentů z historického fondu. Text předpokládá základní znalost katalogizačních pravidel, která rozšiřuje o specifika, se kterými se setká katalogizátor zpracovávající historický fond. Pozornost je věnována těm oblastem, kde se popis odlišuje od zpracování moderního fondu – zápis údajů ve vybraných polích, knihovědný popis, popis individuálních znaků exempláře (vazba, provenience), volba selekčních údajů. Další kapitoly jsou věnovány popisu konvolutů a kramářských tisků.

Tvorba studijních textů je realizována za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky v rámci projektu Veřejné informační služby knihoven (VISK 1).

Zkouška z odborné způsobilosti **Zpracování (včetně analytického) historických fondů v knihovnictví** má 3 části, zkoušený musí splnit tato kritéria hodnocení:

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
a Na základě předložené kopie konvolutu (přívazku) vydaného v 19. století na území dnešní České republiky vysvětlit specifika popisu děl obsažených ve svazku	Ústní ověření
b Vysvětlit specifika zápisu jmen tiskařů a názvu tiskáren při popisu starých tisků	Ústní ověření
c Zpracovat ve formátu MARC 21 (MACHINE Readable Cataloguing, strojem čitelná katalogizace) jmenný záznam jednoho pouťového tisku vydaného v 19. století na území dnešní České republiky	Praktické předvedení

Tento text pro vás připravila Mgr. Tereza Paličková, Národní knihovna ČR, tereza.palickova@nkp.cz

Text konzultovala Mgr. Lucie Heilandová, Ph.D., Národní knihovna ČR, lucie.heilandova@nkp.cz

OBSAH

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO TEXTU	6
1 ZÁKLADNÍ POJMY	7
1.1 Historický fond	7
1.2 Specifika práce s historickým fondem a způsobu jeho zpracování	8
2 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO ZPRACOVÁNÍ HISTORICKÝCH FONDŮ	9
2.1 Knihovnické standardy	9
2.2 Metodiky	9
3 MINIMÁLNÍ ZÁZNAM RDA/MARC 21 PRO STARÉ TISKY PRO SOUBORNÝ KATALOG	10
4 STRUKTURA KATALOGIZAČNÍHO ZÁZNAMU	14
4.1 Bibliografický popis	14
4.1.1 Údaje o názvu a odpovědnosti – pole 245	15
4.1.2 Údaje o vydání – pole 250	18
4.1.3 Nakladatelské údaje – pole 264	18
4.1.4 Údaje fyzického popisu – pole 300	20
4.1.5 Oblast poznámek – pole 5XX	22
4.2 Selekční údaje	24
4.2.1 Jmenné selekční údaje	25
4.2.2 Zápis jmen tiskařů a tiskáren	31
4.2.3 Věcné selekční údaje	34
4.3 Lokační údaje	36
4.4 Exemplářové údaje	37
4.5 Kódované údaje	40
5 ZPRACOVÁNÍ KONVOLUTŮ	42
6 KRAMÁŘSKÉ TISKY	45
7 PŘÍKLADY CELÝCH ZÁZNAMŮ	47
SHRNUTÍ STUDIJNÍHO TEXTU	53
LITERATURA	54

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO TEXTU

ÚVOD

Cílem tohoto textu je uvedení do problematiky popisu dokumentů z historického fondu. Text předpokládá základní znalost katalogizačních pravidel, která rozšiřuje o specifika, se kterými se setká katalogizátor zpracovávající historický fond. Pozornost je věnována těm oblastem, kde se popis odlišuje od zpracování moderního fondu – zápis údajů ve vybraných polích, knihovědný popis, popis individuálních znaků exempláře (vazba, provenience), volba selekčních údajů. Další kapitoly jsou věnovány popisu konvolutů a kramářských tisků.

PO PROSTUDOVÁNÍ STUDIJNÍHO TEXTU

- Porozumíte základním pojmům z oblasti zpracování historického fondu,
- budete vědět, čeho si všimnout při zpracování starých tisků,
- budete umět popsat individuální znaky exempláře (vazbu, provenience),
- seznámíte se s Minimálním záznamem pro staré tisky,
- obeznámíte se s výběrem selekčních údajů při popisu starých tisků,
- naučíte se, jak zapisovat jména tiskařů a nakladatelů,
- dozvíte se, jak zpracovat kramářské tisky,
- poradíte si se zpracováním konvolutů.

KLÍČOVÁ SLOVA STUDIJNÍ OPORY

Historický fond, starý tisk, konvolut, exemplářový popis, kramářský tisk, provenience, Minimální záznam pro staré tisky, bibliografický záznam, fingerprint, přítisk, přívazek, přídavek

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Historický fond

Bibliografický popis historického fondu zákonitě vychází z popisu ostatních dokumentů, setkáváme se ale s určitými specifiky typickými pro knižní produkci ručního knihtisku, která je potřeba při katalogizaci zohlednit.

DEFINICE

Historický fond = fond sestávající z knihovních dokumentů, které vznikly do roku 1860 nebo mají v daném oboru pro svou jedinečnost historickou hodnotu, popřípadě jiný knihovní fond mající zvláštní historickou a kulturní hodnotu, pokud byl takto vymezen ve statutu knihovny nebo v jiném právním předpisu. Vyřazovat z tohoto fondu je možné pouze se souhlasem ministerstva kultury.

DEFINICE

Inkunábule – prvotisky = tištěná kniha vyrobená pomocí pohyblivých liter v období od počátku moderního knihtisku do roku 1500 včetně

DEFINICE

Postinkunábule = chronologicky vymezená kategorie paleotypů vzniklých mezi lety 1501–1520

DEFINICE

Paleotyp = kniha vytištěná od roku 1501 do roku 1550 včetně; někdy se používá pro označení inkunábulí nebo jakéhokoliv starého tisku

DEFINICE

Starý tisk = kniha vytištěná v letech 1501–1800 včetně

1.2 Specifika práce s historickým fondem a způsobu jeho zpracování

Při zpracování historického fondu pro fondový katalog vytváříme exemplářové záznamy. Pracujeme vždy s celou popisovanou jednotkou. Důležitou součástí zpracování jsou exemplářové údaje popisovaného svazku, tedy prvky, kterými se jednotlivé exempláře liší a které odrážejí jedinečnost jednotlivých knihovních fondů. Patří sem popis vazby, popis provenienčních znaků i popis fyzického dochování svazku.

DEFINICE

Exemplářový záznam = soubor údajů o zpracovávaném dokumentu. Umožňuje jednoznačnou identifikaci dokumentu. Představuje v něm obsažené dílo, jeho vyjádření, jeho provedení do podoby dokumentu a jeho fyzickou jednotku, dále umožňuje jeho vyhledání a získání přístupu k němu. Skládá se z bibliografického popisu, jmenných a věcných selekčních údajů, z obsahové charakteristiky, z lokačních, exemplářových a kódovaných údajů.

Bibliografický záznam je výsledkem katalogizačního procesu, jehož součástí je identifikační analýza, tj. formální analýza, pomocí které se zjišťují informace z dokumentu a o dokumentu.

Při rekognoscaci dokumentu z historického fondu zjišťujeme:

- úplnost,
- obsahovou skladbu svazku (u konvolutu kolik obsahuje přívazků (adligátů), u monografií neobsahuje-li přítisk nebo přídavek),
- fyzický stav (stav dochování exempláře),
- vnější znaky exempláře (vazba, provenienční znaky),
- vnitřní uspořádání (typografická úprava, přílohy, ilustrace).

Aby byl dokument plně popsán, doplňuje formální analýzu ještě obsahová analýza, která podává charakteristiku obsahu dokumentu. Tvorba bibliografických záznamů musí být normalizována, proto se opírá o národní a mezinárodní standardy, pravidla či normy.

SHRNUTÍ KAPITOLY

V této kapitole jsme se seznámili se základními pojmy, které nás uvedly do problematiky zpracování dokumentů z historického fondu.

2 ZÁKLADNÍ STANDARDY PRO ZPRACOVÁNÍ HISTORICKÝCH FONDŮ

Pro efektivní spolupráci na národní i mezinárodní úrovni musí být bibliografické záznamy všeobecně srozumitelné, aby mohly jednotlivé instituce při jejich vytváření efektivně spolupracovat (sdílená katalogizace, přebírání záznamů, výměna metadat). Pro jednotný postup při tvorbě záznamů je třeba dodržovat tzv. standardy. Používají se dva základní typy standardů, pravidla a formát. Pravidla, tedy souhrn metodických pokynů, umožňují jednoznačně řešit problémy katalogizace a určují, které údaje z dokumentu vybrat a jakým způsobem tyto údaje zapsat. Formát stanovuje strukturu dat ve strojem čitelné podobě, tedy, kam vybrané údaje zapsat.

Pro zpracování historického fondu jsou důležité standardy pro jmennou i věcnou katalogizaci.

2.1 Knihovnické standardy

- Pravidla RDA (určují, které údaje jak zapsat),
- Výměnný formát MARC 21 (určuje, kam údaje zapsat),
- Minimální záznam RDA/MARC 21 pro staré tisky pro Souborný katalog (určuje rozsah údajů),
- ISBD(A): mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky (určuje pořadí údajů a zápis interpunkce),
- Národní autority ČR.

2.2 Metodiky

Katalogizátor má k dispozici také řadu metodik a příruček, které zohledňují specifika zpracování historického fondu.

- Metodika zpracování knihovních fondů a sbírek,
- Metodika tvorby rozšířeného bibliografického popisu starých tisků se zaměřením na tisky 16. století v zámeckých knihovnách České republiky,
- Metodika evidence knižní provenience a vlastníků knih,
- Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21 – tištěné a elektronické monografie – katalogizace na úrovni minimálního/doporučeného záznamu,
- Katalogizace starých tisků ve formátu MARC 21: Stručná instrukce a příklady.

3 MINIMÁLNÍ ZÁZNAM RDA/MARC 21 PRO STARÉ TISKY PRO SOUBORNÝ KATALOG

DEFINICE

Minimální záznam je katalogizační záznam obsahující nezbytně nutné prvky bibliografického popisu, které představují minimální povinný rozsah záznamu pro konkrétní souborný katalog.

Rozsah a obsah minimálního záznamu pro Souborný katalog ČR byl stanoven tak, aby obsahoval minimum údajů, které umožní jednoznačnou identifikaci dokumentů a jejich standardní vyhledání.

LDR		Návěští	p
001		Identifikační číslo	p
003		Identifikátor kontrolního čísla	p
005		Datum posledního zpracování	p
008		Údaje pevné délky	p
		00-05 datum uložení do souboru (RRMMDD)	p
		06 typ data/publikační status (kód)	p
		07-10 datum 1	p
		15-17 místo vydání, produkce nebo realizace (kód země)	p
		35-37 jazyk popisné jednotky	p
		38 modifikace záznamu	p
040		Zdroj katalogizace (neopakovatelné pole)	p
	\$a	agentura zajišťující původní katalogizaci	
	\$b	jazyk katalogizace	
	\$c	agentura převádějící záznam do strojem čitelné podoby	
	\$d	agentura, která záznam modifikovala (opakovatelné)	
	\$e	použitá pravidla popisu	
041		Kód jazyka (vždy v případě opakovaných výskytů \$a u vícejazyčných publikací)	a
	\$a	kód jazyka textu	a
044		Kód země vydání (vždy v případě opakovaných výskytů \$a, např. u koedic)	a
	\$a	kód země vydání	a
072 *)		Kód předmětové kategorie	*
	\$a	klasifikační znak jako součást skupiny Konspektu	
	\$x	slovní označení skupiny Konspektu	
	\$2	kód zdroje – Konspekt	
080 *)		Mezinárodní desetinné třídění (MDT)	*
	\$a	klasifikační znak MDT	
	\$2	vydání	
100		Hlavní záhlaví – osobní jméno	a

	\$a	osobní jméno	a
	\$b	římské číslice	a
	\$c	doplňky ke jménu jiné než data	a
	\$d	data související se jménem	a
	\$q	rozpis iniciál rodného/křestního jména	a
	\$4	kód role	a
	\$7	číslo autority	a
110		Hlavní záhlaví – jméno korporace	a
	\$a	jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek	a
	\$b	podřízená složka	a
	\$c	místo konání akce	a
	\$d	datum konání akce nebo podpisu smlouvy	a
	\$g	další různé informace	a
	\$n	číslo části/sekce/akce	a
	\$7	číslo autority	a
111		Hlavní záhlaví – jméno akce	a
	\$a	jméno akce nebo jurisdikce jako vstupní prvek	a
	\$c	místo konání akce	a
	\$d	datum konání akce	a
	\$e	podřízená složka	a
	\$g	další různé informace	a
	\$n	číslo části/sekce/akce	a
	\$q	jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce	a
	\$4	kód role	a
	\$7	číslo autority	a
245		Údaje o názvu	p
	\$a	název	p
	\$b	další údaje o názvu	a
	\$c	údaj o odpovědnosti atd.	a
	\$n	číslo označení části/sekce díla	a
	\$p	název části/sekce díla	a
250		Údaje o vydání	a
	\$a	označení vydání	a
264_0 **)		Vytvoření/Vznik	a
	\$a	místo vytvoření/vzniku	a
	\$b	jméno tvůrce	a
	\$c	datum vytvoření/vzniku	a
264_1 **)		Nakladatel	p
	\$a	místo vydání	p
	\$b	jméno nakladatele	p
	\$c	datum vydání	p
264_2 **)		Distributor	a
	\$a	místo distribuce	a
	\$b	jméno distributora	a
	\$c	datum distribuce	a
264_3 **)		Výrobce	a
	\$a	místo výroby	a
	\$b	jméno výrobce	a
	\$c	datum výroby	a

300		Fyzický popis	p
	\$a	Rozsah	p
336		Typ obsahu	p
	\$a	slovní označení typu obsahu	p
	\$b	kód typu obsahu	p
	\$2	zdroj	p
338		Typ nosiče	p
	\$a	slovní označení typu nosiče	p
	\$b	kód typu nosiče	p
	\$2	zdroj	p
5XX		Poznámky (povinné pouze v případech jednoznačně vymezených v RDA)	a
	\$a	Poznámka	a
510		Citace a odkazy	a
	\$a	název zdroje	a
	\$c	lokace ve zdroji	a
655		Žánr/Forma	p
	\$a		p
	\$2		a
700		Vedlejší záhlaví – osobní jméno	a
	\$a	osobní jméno	a
	\$b	římské číslice	a
	\$c	doplňky ke jménu jiné než data	a
	\$d	data související se jménem	a
	\$q	rozpis iniciál rodného/křestního jména	a
	\$4	kód role	a
	\$7	číslo autority	a
710		Vedlejší záhlaví – jméno korporace	a
	\$a	jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek	a
	\$b	podřízená složka	a
	\$c	místo konání akce	a
	\$d	datum konání akce nebo podpisu smlouvy	a
	\$g	další různé informace	a
	\$n	číslo části/sekce/akce	a
	\$4	kód role	a
	\$7	číslo autority	a
711		Vedlejší záhlaví – jméno akce	a
	\$a	jméno akce jako vstupní prvek	a
	\$c	místo konání akce	a
	\$d	datum konání akce	a
	\$e	podřízená složka	a
	\$g	další různé informace	a
	\$n	číslo části/sekce/akce	a
	\$q	jméno akce následující ve vstupním prvku za jménem jurisdikce	a
	\$4	kód role	A
	\$7	číslo autority	a
910		Údaje pro souborný katalog	p
	\$a	sigla vlastníka	p
	\$r / \$s	\$r – roky odběru nebo \$s – svazky	a

984		Místo vydání – staré tisky	a
	\$a	Město	
	\$b	Země	
903		Označení – staré tisky	p
	\$a	kód druhu dokumentu – RP	p

Indikátory u polí jsou vyznačeny pouze, pokud znamenají rozdíl v typu zapisovaných údajů
p – údaj je povinný vždy
a – údaj je povinný, pokud je aplikovatelný (= údaj je v předepsaném prameni popisu, lze ho zjistit apod.; podrobnosti viz příslušná pravidla RDA)

*) Záznam splňuje rozsah minimálního záznamu, obsahuje-li buď znak MDT, nebo údaj skupiny Konspektu

**) Pro pole 264: hodnota druhého indikátoru určuje typ uváděných údajů: 0 – Vytvoření/Vznik, 1 – Nakladatel, 2 – Distributor, 3 – Výrobce, 4 – Autorská práva (pouze datum)

Povinné je zapsat vždy pole 264 s druhým indikátorem 1, a to i v případě, kdy máme uvést pouze informaci, že údaj se nepodařilo zjistit. Pole 264 s druhým indikátorem 2 / 3 je povinné, pokud jsou údaje dostupné.

Při zpracování historického fondu pro fondový katalog se doporučuje zpracovávat záznamy na úrovni doporučeného záznamu, tedy s doplněním knihovědného (pole 500 s návěštím, pole 561, 562 a 563) a věcného popisu (pole 6XX).

4 STRUKTURA KATALOGIZAČNÍHO ZÁZNAMU

DEFINICE

Bibliografický/katalogizační záznam je ověřený a standardizovaný soubor údajů o bibliografickém zdroji. Skládá se z bibliografického popisu, selekčních údajů, obsahové charakteristiky, lokačních, exemplářových a kódovaných údajů. Slouží k identifikaci a zajištění přístupu dokumentu.

Bibliografický záznam se skládá z údajů označujících atributy spojené zejména s provedením, ale také s vyjádřením a dílem a z údajů, které označují vztahy popisované entity k jiným entitám. Jednotlivé knihovny k němu pak připojují údaje spojené s jednotlivými jednotkami – tím vzniká záznam katalogizační.

Bibliografický/katalogizační záznam je jedním z klíčových nástrojů, který umožňuje uživatelům přístup k dokumentům uloženým v knihovně.

Skládá se z následujících částí:

- bibliografický popis,
- selekční údaje,
- obsahová charakteristika,
- lokační údaje,
- exemplářové údaje,
- kódované údaje.

Při zpracování historického fondu se řídíme katalogizačními pravidly, která jsou primárně vytvářena pro zpracování moderního fondu. Pro zachycení specifičnosti zpracovávaného materiálu v rámci historických fondů jsou některá pravidla modifikována a přizpůsobena. V následujícím přehledu se zaměříme na oblasti, ve kterých se zpracování historického fondu odlišuje.

4.1 Bibliografický popis

DEFINICE

Základem záznamu jsou **popisné údaje** (nebo též bibliografický popis). Tyto údaje slouží k identifikaci popisované jednotky (provedení).

Popisné údaje se dělí do jednotlivých oblastí – skupin podobných údajů a odpovídají prameni popisu.

Údaje o názvu a odpovědnosti – pole 245

Údaje o vydání – pole 250

Nakladatelské údaje – pole 264

Údaje fyzického popisu – pole 300

Oblast poznámek – pole 5XX

V rámci jednotlivých oblastí popisu se zaměříme na ty části, kde se zpracování historického fondu liší.

4.1.1 Údaje o názvu a odpovědnosti – pole 245

Zásady opisu titulního listu:

- Název zapisujeme celý a nevynecháváme v něm žádná slova

245 10 \$a GRAMMATICA seu INSTITUTIO POLONICAE LINGVAE : \$b in qua Etymologia, Constructio & reliquae partes omnes exacte tractantur, in usum EXTERORUM edita / \$c AUTHORE FRANCISCO MESGNIEN

- Necháváme malé písmeno u vlastních názvů, je-li to tak v tisku
- Interpunkci zapíšeme tak, jak je v popisovaném tisku, pokud nekoliduje s interpunkcí předepsanou formátem

K ZAPAMATOVÁNÍ

Název se opisuje tak, jak je v popisovaném tisku. Zachovávají se velká a malá písmena, číslice, všechny litery a znaky. Výjimku tvoří akcenty u latinských slov – nezapisují se.

Přepis interpunkce:

= v německých slovech se nahrazuje -

/ (šikmice čili štrejšek) ve smyslu čárky se nahrazuje čárkou

grafické vyjádření „et“ se přepisuje jako [et]

DEFINICE

Abreviatura = grafický znak označující zkrácené zapsání slabiky či slova, které bylo užíváno v rukopisech a později i prvotiscích a starých tiscích ustáleným způsobem

charakteristickým pro určitou lokalitu a období a modifikovaným rovněž podle užitého jazyka a obsahu textu.

Ligatura = spojování dvou vedlejších písmen do jednoho znaku, a to zpravidla dvěma způsoby: v rukou psaném textu spojováním různými nefunkčními tahy nebo v psaném i tištěném textu splýváním a prostupováním dvou písmen tak, že část jednoho písmene tvoří počátek dalšího.

Chronogram = od starověku rozšířený způsob datování spočívající v písmenném významu římských číslic M (1000), D (500), C (100), L (50), X (10), V (5) a I (1). Písmena s číselnou platností se v prozaickém či veršovaném textu sčítají. Aby je čtenář nepřehlédl, při sazbě sazeč použil majuskule (verzály) textového písma, větší písmové stupně, odlišné písmové řazy nebo byl celý chronogram zvýrazněn červenou barvou.

Zejména v tiscích 16. a 17. století se setkáváme s abreviaturami, ligaturami či chronogramy.

- Při přepisu titulního listu vždy rozepisujeme abreviatury v hranatých závorkách. Zkrácená slova lze zapsat tak, jak jsou vytištěna. Ligatury lze přepsat jako dvě hlásky.

PODPOLE A

Obsahuje pouze hlavní/první název a alternativní název.

- Alternativní název

Druhá část názvu spojená s první částí výrazem „aneb“, „čili“ nebo jeho ekvivalentem v jiném jazyce. Alternativní název se zapíše vždy velkým písmenem bez ohledu na to, jak je to v tisku. Interpunkce se zachová tak, jak je v popisovaném tisku. Je-li potřeba, uvedeme alternativní název v poli 246 jako selekční údaj.

245 10 *Ša M.T. Ciceronis Epistoplae Ad Familiares Oder: Ciceronis Briefe Die er An unterschiedene gute Freunde geschrieben*

K ZAPAMATOVÁNÍ

Výrazy uvozující alternativní název:

aneb, čili, nebo, tj.
oder, das ist, sonst
or
ou
quod est, aut, seu, sive

- Nezapisujeme počáteční či koncové fráze, které se netýkají titulu (např. In nomine Domini, zkratky Q.D.B.V., citáty, imprimatur atd.). Na jejich existenci upozorníme formou poznámky (všeobecná poznámka – pole 500).

245 10 \$a *Habes in hac pagina, Amice Lector, Alberti Magni De Natura locoru[m] : \$b libru[m] mira eruditio[n]e & singulari fruge refertu[m] & iam primu[m], summa dilige[n]tia reuisum in lucem aeditu[m], que[m] leges dilige[n]tius si uel cosmographia uel phisica [pro]fecisse te uolueris.*

V tisku: [...] *De natura locorū librū mira eruditioe & singulari (etc.)*

Je-li nedílnou součástí názvu knihy jméno autora, údaje o autorovi v podpoli \$c neopakujeme. Pokud takovýto název začíná vlastním jménem autora, přidá se jako další selekční pole 246 – variantní název, kde bude zapsán název.

245 10 \$a *Sancti Antoni Archiepiscopi Florentini ordinis praedicatorum Summa theologica in quatuor partes distributae, ad vetustiores libros exacta*

246 3# \$a *Summa theologica in quatuor partes distributae, ad vetustiores libros exacta*

PODPOLE B – DALŠÍ ÚDAJE O NÁZVU

Obsahuje ty údaje z titulní stránky, které již nejsou součástí hlavního názvu popisovaného dokumentu. Může obsahovat další názvy téhož autora následující za prvním názvem (v popisných jednotkách bez společného autora), souběžné názvy (nejčastěji u vícejazyčných děl) a další názvové informace, tj. údaje až k prvnímu údaji o odpovědnosti nebo číselnému označení či názvu části.

245 14 \$a *Die Ausgewanderten : \$b Eine heroisch Komische Oper in zwey Aufzügen für das k. landständische Theater / \$c Unter der Leitung des Dominik Guardasoni*
245 10 \$a *Evthanasia = \$b Sterbekunst ...*

PODPOLE C – ÚDAJ O ODPOVĚDNOSTI

Obsahuje osoby nebo korporace odpovědné za intelektuální nebo umělecký obsah popisované jednotky (autor, spoluautor, překladatel, editor, ilustrátor apod.)

Korporace, od nichž pochází obsah jednotky (katalog sbírek, ročenka instituce, přehled činnosti apod.)

Údaj o odpovědnosti vyskytující se v dokumentu na jiném místě než na titulní stránce, nebo údaj převzatý z jiného zdroje, se zapíše do poznámky

Jako údaj o odpovědnosti se zapíše i údaj bez konkrétního jména (sepsáno od jednoho kněze)

245 10 \$a *Leben Friedrichs des Zweiten Königs von Preussen. \$n Zweytes Bändchen, dritter Theil / \$c skizzirt von einem freymüthigen Manne*

VARIANTNÍ NÁZEV – POLE 246

Pole obsahuje varianty názvu vyskytující se v popisovaném tisku, i varianty názvu mimo popisovaný tisk či vytvořené katalogizátorem:

- další část názvu, např. alternativní název či podnázev,
- pozměněný název obsahující zkratky, ligatury, číslovky, atd.,
- souběžný název,
- název nacházející se jinde, než na hlavní titulní straně (patitul, vazba...),
- název originálu/překladu, není-li již uveden v poli 240 nebo jeho další varianta,
- transkribovaný název, je-li to nutné,
- název části z \$p v poli 245.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Variantní název se zapisuje, když se výrazněji liší od hlavního názvu v poli 245 \$a (jediné selekční podpole v poli 245) a je potřebný k identifikaci popisovaného tisku nebo jeho vyhledání.

Zapíše se ve zkrácené podobě (cca prvních 5 slov).

245 10 \$a *Practicae medicinae. \$n Liber primus, \$p De capitis, cerebri, et sensuum externorum morbis et symptomatibus*

246 30 \$a *De capitis, cerebri, et sensuum externorum morbis et symptomatibus*

4.1.2 Údaje o vydání – pole 250

Informace o vydání přejímáme primárně z titulní strany. Pokud údaj přejímáme odjinud, v provedení (předmluva, kolofon, ...) uvedeme zdroj v poznámce 500. Pokud údaj o vydání stanoví katalogizátor (např. určení variantních vydání), uvedeme pouze v poznámce 500 popř. 510.

Údaj o vydání zapisujeme v té podobě, jak je v knize – nezkracujeme, nenahrazujeme slova číslovkami.

Je-li údaj o vydání součástí názvu či nakladatelských údajů, v poli 250 se již neuvádí.

4.1.3 Nakladatelské údaje – pole 264

Údaje se přebírají z celého popisovaného provedení – primárně ovšem ze stejného pramene jako hlavní název; případně z dalších jiných pramenů či se logicky odvodí. Každý údaj z jiného zdroje či odvozený se zapisuje do vlastní hranaté závorky.

Údaje se zapisují přesně tak, jak jsou na prameni popisu uvedeny, nic se nezkracuje ani nevynechává, neopravuje.

Pro publikované zdroje jsou povinnými údaji místo vydání, jméno nakladatele a datum vydání. Pokud nejsou známy údaje o nakladateli, jsou povinným údajem odpovídající údaje o distribuci. Pokud nejsou známy ani údaje o distribuci, jsou povinnými příslušné údaje o výrobě.

264#1 \$a *Augustae* : \$b *Sumptibus Strötter, Gastl, & Ilger*, \$c 1787

264#3\$a *Ratisbonae* : \$b *Typis Joannis Baptistae Lang*

- Datum vydání uvedené slovně či římskými číslicemi se přepisuje na arabské číslice. Je-li rok vydání uveden v chronogramu, zapíše se v podpoli c arabskými číslicemi v hranatých závorkách a v poznámce (pole 500) uvedeme „Vročení v chronogramu.“
- Pokud potřebné údaje nejsou v popisovaném provedení uvedeny, vždy se snažíme alespoň přibližně určit místo (obec či státní území v současném pojetí) a datum vydání (přibližný rok či rozmezí let). Tyto údaje patří do hranatých závorek, případně jsou doplněny otazníkem.

Až jako poslední, velmi výjimečnou variantu zapisujeme frázi: [Místo vydání není známé].

Pokud nelze zjistit nakladatele, zapisujeme frázi: [nakladatel není známý].

K ZAPAMATOVÁNÍ

Datum vydání určíme vždy alespoň přibližně.

264#1 \$a [Místo vydání není známé] : \$b [nakladatel není známý], \$c [17--?]

Je-li na titulním listu uvedeno datum vydání chybně, zapíšeme ho v podpoli c tak, a správný údaj uvedeme v poznámce a v poli 008.

264 #1 \$a *Basileae* : \$b *impensis LvdoVICI Regis*, \$c 1064

500 \$a *Vročení je chybné, správně má být: 1604.*

008 150217q1604----sz-----e-----|||-|lat—

- Místo tisku ve formalizované podobě se uvádí v poli 984, tiskař a nakladatel v selekčním poli 700 (resp. 710).

DEFINICE

Falešné též fingované impresum je konfesivně, politicky či obchodně motivovaná mystifikace zakrývající jak před čtenářem, tak zejména před církevní a světskou cenzurou, skutečný původ publikace. Fingovalo se buď celé impresum, anebo jen místo tisku, datace tisku či tiskařovo jméno.

V poli 264 zapíšeme údaje, které jsou na prameni popisu. Skutečné údaje, pokud je dohledáme, se uvedou do poznámky. Skutečné místo vydání uvedeme v poli 984, nakladatele/tiskaře v poli 700/710.

008 150217s1787----gw-----e-----|||-|-ger--

264 #1 \$a Philadelphia : \$b [nakladatel není známý], \$c 1787

500 \$3 Fingované impresum \$a správné údaje: Eisenach : J.G.E. Wittekind, 1787

510 3# \$a WELLER, Emil. Die falschen und fingierten Druckorte.

700 1# \$a Wittekind, J.G.E. \$4 prt \$e tiskař

984 \$a Eisenach \$b Německo

4.1.4 Údaje fyzického popisu – pole 300

Pole obsahuje informace o fyzických vlastnostech popisované jednotky, tj. údaje o rozsahu, rozměru, vybavení ilustracemi, přílohami a/nebo doprovodným materiálem.

Údaje se přebírají z celé popisované jednotky a zapisují se v českém jazyce. Čísla se nikdy neuvádí v hranatých závorkách a slova se nezkracují.

Jsou-li označeny listy, strany nebo sloupce, použijeme tento způsob označení i u dopočítávaných částí tisku. Počítáme od první potištěné strany. Uvádíme každou sekvenci listů/stránek/sloupců, jak jsou použity v knize.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Nečíslované části se vždy dopočítávají a uvádějí arabskými číslicemi s výrazem nečíslovaných stran/listů/sloupců/obrazových příloh.

Titulní list započítáváme vždy jako dvě strany, i když je z rubu nepotištěn.

Do rozsahu zdroje se započítávají i obrazové přílohy, které jsou pevnou součástí zdroje a mají vlastní číslování nebo nejsou číslovány vůbec. Jejich počet se uvádí za údajem o celkovém počtu stran/listů/sloupců.

Pokud je číslování chybné a zavádějící, zapíše se i správný údaj spolu s výrazem to je.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Frontispis započítáváme vždy jako přílohu. Je-li součástí první složky či chybně vevázán, je možno toto uvést do poznámky.

Tištěný předtitulní list (stejně jako titulní list) se počítá do stránkování (pokud tam již není zahrnut), rytý předtitulní list (stejně jako frontispis) do obrazových příloh.

Rozměr v podpoli c uvádí obvykle výšku popisovaného provedení, a to v celých centimetrech zaokrouhlených nahoru.

K ZAPAMATOVÁNÍ

U starých tisků uvedeme též formát. (2°, 4°, 8°, ...). Formát se určuje podle počtů listů ve složce.

U neúplných exemplářů uvádíme skutečný počet zachovaných listů exempláře. Ideální rozsah a míru poškození uvedeme v poznámce (pole 590).

Pokud je šířka knihy větší než výška, uvádí se v podpoli c v kulatých závorkách údaj výška x šířka zaokrouhlený nahoru na celé centimetry.

300 \$c 8° (21 x 46 cm)

Různé rozměry přívazků v konvolutu lze uvádět konkrétně u každého ve tvaru výška x šířka, opět v kulatých závorkách.

300 \$a 10 stran, 243 sloupců : \$b ilustrace ; \$c 4° (25 cm)

300 \$a vi, 563 stran, to je, 536 stran ; \$c 2° (32 cm)

300 \$a vii, 1-148, 139-168 stran ; \$c 8° (17 cm)

500 \$a Strana 139-148 se opakují.

300 ## \$a 360 stran, 2 nečíslované strany, 1 nečíslovaná obrazová příloha, 24 obrazové přílohy : \$b frontispis, kolorované ilustrace , 1 mapa ; \$c 8° (16 cm)

4.1.5 Oblast poznámek – pole 5XX

VŠEOBECNÁ POZNÁMKA – POLE 500

Obsahuje poznámky k bibliografickému popisu, např. povinnou poznámku o prameni hlavního názvu, pokud není převzatý z titulní stránky; poznámku o zdroji souběžného názvu, pokud není ze stejného zdroje jako hlavní název a je to důležité pro identifikaci nebo zpřístupnění; poznámky o chybně uvedených údajích a jejich správném znění; poznámku o odpovědnosti osob/korporací, které nejsou uvedeny v údajích o odpovědnosti v poli 245 a jsou významné pro identifikaci a zpřístupnění a jsou uvedeny v poli 700; významné poznámky k údajům o vydání, nakladatelským údajům, fyzickému popisu, údajům o edici; údaje o překladu, atd. Údaje vynechané při opisu titulního listu.

Při vytváření podrobnějšího záznamu, který zahrnuje knihovědný popis, lze použít ke specifikaci poznámky formalizované návěští v podpoli 3. Tento způsob zápisu poznámek usnadní konverze do jiných formátů i vyhledávání specifických údajů o starých tiscích.

Doporučená návěští:

Typografický popis
Výzdoba
Ilustrace

500 \$3*Typografický popis* \$aText sázen per extensum, český text frakturou, latina antikvou, ...

500 \$3*Výzdoba* \$a Ornametální iniciály zalomené do pěti řádků, barokní vlys a viněty ... , signet ...

500 \$3*Ilustrace* \$a10 celostránkových rytin: mezi s. 6 a 7 Narození Páně, signováno ...

FORMALIZOVANÁ POZNÁMKA K OBSAHU – POLE 505

Obsahuje poznámku označující obsah popisné jednotky. Informace o obsahu lze zapsat na dvou úrovních: základní a rozšířeně.

Obvykle obsahuje názvy samostatných děl (např. u vydání děl se společným názvem) nebo částí popisované jednotky, může též obsahovat jim příslušné údaje o odpovědnosti.

- Při popisu starých tisků se použije pro zápis významných částí textu, přítisků a předavků.

DEFINICE

Přídavek = obsahově independentní, ale bibliograficky nesamostatný text na konci monografie otištěný s cílem žánrově rozmnožit a námětově doplnit skladbu knihy. Autor přídavku byl často totožný s autorem hlavního díla. Existence přídavku se ohlašuje na hlavní titulní straně (je užito latinského výrazu *accesserunt* nebo německého *nebst*). Přídavek je zpravidla uvozen vlastní titulním listem, má vlastní číslování a signatury archu, kustod často chybí.

Přítisk = obsahově independentní, ale bibliograficky nesamostatný text umístěný na konci monografie s cílem potlačit fenomén zvaný *horror vacui*. Vyplňoval nežádoucí bílá místa závěrečného archu. Měl většinou nahodilou a z hlediska kompozice knihy efemérní povahu. Zpravidla nebyl ohlašován na hlavní titulní straně, neměl vlastní číslování ani signatury.

Základní úroveň – všechny údaje jsou zapsány v jediném výskytu podpole \$a, další podpole se nepoužívají. Použije se pro nevýznamné názvy částí popisované jednotky (nebo názvy, pro něž již bylo vytvořeno vedlejší záhlaví), nebo pro podrobný rozpis obsahu starého tisku.

505 2# \$a Na rubu titulního listu latinské verše: In Iesvm Syrach Epigramma -- Na fol. A2a dedikace: ... Henrychowi starssýmu s Sswanberka a na Zwijkowě...

505 2# \$a Díl 1. [Postilla letnij]. 7 nečíslovaných listů, 423 listů, 1 nečíslovaný list -- Díl 2. Postilla zymnij. 161 listů

Rozšířená úroveň – údaje jsou podrobně rozepsány do opakovaných výskytů podpolí r, t, g. Použije se hlavně pro zápis přítisků a přídavků a pro zápis více děl vydaných pod společným názvem.

505 20 \$g Přídavek 1.: \$t Hymny to gest pijsnie chwal Božských od některých swatých doktorůw a biskupůw cýrkewnijch / \$r w latinském jazyku složené a nynij w jazyk český od Jana Worličného miesstienina Nowého Miesta Pražského přeložené a wůbec pro čžest a chwálu Božij y také pro rozssýřenij slawného jazyku českého wydané. \$g CXLII listů, 1 nečíslovaný list -- \$g Přídavek 2.: \$t Pjsně Chwal Božských ... \$g 35 nečíslovaných listů

CITACE A ODKAZY – POLE 510

Obsahuje poznámku o citacích a odkazech na popisnou jednotku. Používá se ke specifikování zdroje, kde je jednotka citována či recenzována. Citace a odkazy mohou být uváděny ve zkrácené podobě (používají se všeobecně známé zkratky).

Pole je opakovatelné, je-li citován více než jeden pramen.

Nestandardní poznámka (zejm. s komentářem) se zapisuje do pole 500.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Jazykově česká díla (nejen celá česká, nýbrž i částečně česká) se vždy dohledají v Knihopisu a uvede se číslo Knihopisu ve tvaru K+5číslel.

Cizojazyčná bohemika se vždy dohledají v Bibliografii cizojazyčných bohemikálních tisků 1501–1800 (BCBT).

Poznámka 510 může obsahovat též odkaz na digitalizát jiného exempláře.

510 4# \$a Knihopis, \$c K00345

510 4# \$a Knihopis-Dodatky, \$c K12345

510 4# \$a Knihopis-Dodatky, \$c Díl 2., část 3., s.181

ale

500 ## \$a Knihopis neuvádí.

Negativní citaci "Knihopis neuvádí" MARC neumožňuje, zapíše se tedy do poznámky v poli 500.

510 4# \$a BCBT, \$c BCBT02421

510 3# \$a www(BCBT), cit. 5.6.2013

510 3# \$a www(BCBT), cit. 5.6.2013 \$u <http://www.lib.cas.cz/kvo/produkce-tiskaren-cr/tboh16/004/index.html>

4.2 Selekční údaje

Některé z popisných údajů slouží i k vyhledávání záznamu. Vždy ale platí, že popisný údaj odpovídá prameni popisu a nemůžeme jej volně upravovat (formalizovat) pro vyhledávání. Pokud se některý z popisných údajů, které používáme pro vyhledávání, vyskytuje na prameni popisu v podobě, která není vhodná pro vyhledávání, vytvoříme pro něj ještě selekční údaj.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Selekční údaje slouží výhradně k vyhledávání záznamu. Doplňuje je katalogizátor, jména a názvy nemusejí nutně vypadat tak, jak jsou v publikaci uvedeny, katalogizátor je upraví tak, aby umožnil čtenářům snadnější vyhledání dokumentu. Člení se na jmenné a věcné selekční údaje.

Selekční údaje jsou formalizované a unifikované, pro jejich vytváření slouží soubory jmenných a věcných autorit. Katalogizátor při zápisu selekčních údajů používá vždy v první řadě dostupné soubory autorit (jmenné i věcné).

DEFINICE

Autorita = ověřená a směrodatná, standardizovaná podoba jména personálního nebo korporativního autora, geografického jména, názvu dokumentu nebo výrazu věcného selekčního jazyka.

DEFINICE

Soubor autorit = soubor ověřených a unifikovaných jmenných a/nebo věcných selekčních údajů určených pro zpracování a vyhledávání dokumentů s nezbytným odkazovým a poznámkovým aparátem.

4.2.1 Jmenné selekční údaje

Jmenné selekční údaje umožňují vyhledání dokumentu podle jeho formálních charakteristik a mají podobu personálního, korporativního nebo názvového záhlaví.

POLE 100 – HLAVNÍ ZÁHLAVÍ – OSOBNÍ JMÉNO

Pole obsahuje jméno jediného autora tisku, jméno autora uznaného za hlavního tvůrce intelektuálního nebo uměleckého obsahu tisku (nezáleží na pořadí či umístění na titulním listu), jméno autora uvedeného na prvním místě, jestliže je více autorů a ani jeden nebyl uznán za hlavního, jméno autora prvního díla v případě více děl vydaných dohromady bez společného titulu.

U starých tisků může též obsahovat:

- u polemik, komentářů, výkladů atd. nezáleží, zda tisk obsahuje celý text či části textu komentovaného díla – jméno autora polemiky, komentáře apod.,
- u výkladů, kázání a jiných napsaných jinou osobou, než osobou přednášející – jméno autora výkladu, kázání apod. (pokud to není fiktivní osoba),

- u překladů – jméno autora originálu,
- u volných přepracování, adaptací, textů vycházejících z jiných prací – jméno autora adaptace, je-li hodně odlišný od původního textu, má jiný název či odlišný literární styl,
- u výkladů Evangelii (perikop), autorských katechizmů – jméno autora,
- u korespondence – jméno odesílatele (autora korespondence),
- u libret – jméno autora textu,
- u pokračování, supplementů, indexů publikovaných nezávisle na základním díle – jméno autora těchto dodatků,
- u tisků obsahujících rovnocenně text a ilustrace od různých osob (např. emblematika) – jméno osoby označené za hlavního tvůrce, není-li takto žádná označena, tak jméno osoby uvedené na prvním místě,
- u neúředních sbírek přepisů právních, administrativních, státních, městských atd. nařízení, konstitucí (světských, synodálních, církevních) i jejich soupisů, deníků, sněmovních promluv a podobných kompendií – jméno tvůrce sbírky – vydavatele,
- u úředních dokumentů – vládních, zákonodárných, administrativních, daňových (např. edikty, dekrety, mandáty, ...) vyhlášených panovníkem, nebo nižším správním činitelem – jméno osoby vyhlášující tento dokument (panovník, vládní úředník, hejtman, městský úředník, ...),
- u úředních dokumentů církevní správy (buly, breve, pastýřské listy, ...) – jméno osoby, která je vyhlásila (papež, biskup, ...),
- u disertací, akademických tezí – jméno autora práce (respondenta, defendenta).

Při zpracování historického fondu se setkáme i s méně obvyklými tvary jmen:

- jména obsahující prefixy a/nebo předložky,
- řecká nebo latinská jména,
- jména neobsahující příjmení (první indikátor 0),
- jména neobsahující příjmení s doplňkem označujícím místo původu, bydliště, povolání nebo jinou charakteristiku,
- jména sestávající z iniciál, jednoho slova nebo fráze.

100 1# \$a Retzius, Anders Johan, \$d 1742-1821

100 1# \$a Francisco, \$c de Santa Cruz, \$d činný 16. století

100 1# \$a Paganini, Paganino, \$d -1538

100 0# \$a Jan, \$c Nepomucký, svatý, \$d asi 1340-1393

100 0# \$a Jan, \$c ze Žatce, \$d asi 1360-asi 1414

100 0# \$a Apicius, Marcus Gavius, \$d činný 3.století-4. století

100 0# \$a Jindřich \$b I., \$c francouzský král, \$d 1031-1060

100 0# \$a Benedikt \$b I., \$c papež, \$d - 579

100 0# \$a Mistr hracích karet, \$d činný 1430-1450

100 0# \$a IW, \$c mistr, \$d činný 16. století

100 1# \$a <<ze >> Žerotína, Jan Jáchym, \$d 1667-1716

K ZAPAMATOVÁNÍ

Zapisujeme:

celé jméno (konvertované) do \$a,

římskou číslici (u panovníků) do \$b,

doplňky (svatý, český král, vdova, ...) do \$c,

životní data do \$d – data se zapisují bez mezer, přibližná data zkratkou asi, neúplná data – činný 1750, -1785, 1563-),

do podpole \$4 zapisujeme kód role.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Zápis životních dat:

Smith, John, asi 1837-1896

Smith, John, 1837-asi 1896

Smith, John, asi 1837-asi 1896

Smith, John, 1825- známe jen datum narození

Smith, John, -1859 známe jen datum úmrtí

Johnson, Carl F., činný 1893-1940

Seneca, Lucius Annaeus, asi 4 př. Kr.-65 po Kr.

POLE 110 – HLAVNÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO KORPORACE

U starých tisků může též obsahovat:

- u oficiálních tisků vydávaných správními (církvními či státními) institucemi (centrálními nebo krajovými), sdruženími (např. statuta, soupis členů, programy činnosti, ...) – název daného orgánu (korporace),
- u předpisů, regulí, církevních statut, bratrstev, apod. – název kongregace, bratrstva, ...,
- u konferencí – název konference,
- u oficiálních dokumentů škol a akademií jako programy, soupisy žáků a vyučování, pozvánky na slavnosti, atd. – název školy, akademie.

110 2# \$a *Katolická církev. \$b Papež (1513-1521 : Lev X.) \$4 aut*

245 10 \$a *Regula Cancellarie Ap[osto]lice S[anc]tissimi. d[omi]ni. n[ost]ri. d[omi]ni. Leonis Pape sup[er] reuocatione reseruatiu[m] unionu[m] incorporatiu[m] gratias expectatiuas &c.*

110 2# \$a *Jezuité \$7 kn20010710123 \$4 aut*

245 10 \$a *Catalogue des livres de la bibliotheque de la Maison professe des ci-devant soi-disans jesuits*

POLE 700 – VEDLEJŠÍ ZÁHLAVÍ – OSOBNÍ JMÉNO

Obsahuje osobní jméno použité jako vedlejší záhlaví. Obsahuje jména osob uvedených v polích 245, 250, 264 a poznámkových polích spolu s označením role. Pro zápis platí stejná pravidla jako v poli 100. Všechna jména, pokud je to možné, se přebírají z autoritní báze.

Pole obsahuje:

- jména dalších autorů,
- jméno skladatele (u libret),
- jméno promotora (u disertací),
- jméno sestavovatele, překladatele, autora komentářů, předmluvy, veršů, dedikanta, autora dedikace, jsou-li uvedeni v některém poli bibliografického záznamu,
- jméno ilustrátora, rytce, jsou-li uvedeni v poznámkovém či jiném poli,

- jméno tiskaře, nakladatele, knihaře, faktora z pole 264 či jiného pole.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Při popisu starých tisků v poli 700, resp. 710, vždy zapisujeme tiskaře a nakladatele uvedené v poli 264.

Uvedeme roli přispěvatele v podpoli 4 a její slovní vyjádření.

245 10 \$a *Herbář aneb Bylinář Wysoce včeného a wznesseného P. Doktora Petra Ondřege Mathiola / \$c nynj zase přehlédnutý, a mnohými pěknými nowými Figurami, též y vžitečnými Lékařstwji s obzwlásstnj pilnostj rozhogněný a sprawený: Skrze Joachyma Kameraria, w slawném Ržjsském Městě Normberce Lékaře a Doktora ; Z Německého pak gazyku w Český přeložený Od Adama Hubera z Rysnbachu, D. Danyele Adama z Weleslawjna. Nazad sprawena gsau hogná Registra bylin w rozličných gazycých, ano y neduhů lidských a Lékařstwji proti nim vžitečných*

264 #1 \$a *Wytlačeno w Starém městě Pražském : \$b v M. Danyele Adama z Weleslawjna : \$b nákladem geha a Wáclawa Trewtlara z Krosswic, \$c 1596*

505 0# \$a *Na f.(*)3a latinská oslavná báseň od humanistického básníka Jiřího Carolida z Karlsperka -- na f.(*)3b -(*)4 předmluva k Petru Vokovi z Rožmberka od vydavatelů Adama Hubera z Rysenpachu a Daniela Adama z Veleslavína -- na fol. (*)5a latinský text od Salomona Frencelia, na fol. (***)a -(**)6b slavnostní dopis Matioliho císaři Ferdinandovi I. -- na fol. (***)6a -(***)4b předmluva Tadeáše Hájka z Hájku -- na fol. (***)5a- (***)6a předmluva Joachima Cameraria -- na fol. 472a - 476b: Kratké Zprawa o rozličném Dystylowanj aneb palenj Wod -- na fol. J4- Kkkk3a Registrum Českých gmen... -- na Kkkk3a - Lllllb Register der Deutschen namen... -- na f. Llll2a-Nnnn3a Latinarum, graecarum et officinis hodie usitarum nomenclationum index -- na fol.Nnnn3b-Ooooo4a Registrum Bylin w gazyku Arabském -- na f.Ooooo4b-Ppppa Registrum Bylin w gynych neznámých a cyzych gazycých -- na f.Ppppb- Yyyy3b Registrum aneb Summownj poznamenánj wssech neduhůw a nemocij... -- na f.Yyyy3b-Zzzz1b Registrum Bylin w gazyku Latinském Českém a Polském, na Zzzz 2a-2b Errata... -- na posledním nestránkovaném listě oslavná báseň Veleslavínovi od Jiřího Carolida z Karlsperka*

700 1# \$a *Trejtlar z Krošvic, Václav, \$d 16. století \$4 spn \$e mecenáš*

700 1# \$a *Huber z Risenpachu, Adam, \$d 1546-1613 \$7 jk01043140 \$4 aui \$e autor úvodu \$4 trl \$e překladatel*

700 1# \$a Hájek z Hájku, Tadeáš, \$d 1525-1600 \$7 jk01033097 \$4 ant \$e bibliografický předchůdce \$4 aui \$e autor úvodu

700 1# \$a Camerarius, Joachimus, \$d 1534-1598 \$7 nlk20000082157 \$4 ant \$e bibliografický předchůdce

700 1# \$a Adam z Veleslavína, Daniel, \$d 1546-1599 \$7 jk01010030 \$4 pbl \$e nakladatel \$4 prt \$e tiskář \$4 trl \$e překladatel \$4 aui \$e autor úvodu

700 1# \$a Carolides z Karlsperka, Jiří, \$d 1569-1612 \$7 jk01053064 \$4 aui \$e autor úvodu

POLE 710 – VEDLEJŠÍ ZÁHLAVÍ – JMÉNO KORPORACE

Obsahuje jména korporací uvedených v polích 245, 250, 264 a poznámkových polích spolu s označením role.

Pro zápis platí stejná pravidla jako v poli 110.

Všechny názvy korporací, pokud je to možné, se přebírají z autoritní báze.

Při popisu starých tisků zapisujeme vždy nakladatele a tiskaře, má-li charakter korporace.

245 00 \$a Ordinariats-Blatt der Budweiser Diöcese für das Jahr 1900

710 2# \$a Katolická církev. \$b Diecéze českobudějovická \$7 ko2003186674 \$4 pbl \$6 nakladatel

POLE 984

Obsahuje hierarchickou formu geografického jména, specifikuje přístup k bibliografickému záznamu prostřednictvím místního jména souvisejícího s určitým specifickým údajem.

Při popisu starých tisků se vždy uvede místo vydání (resp. všechna místa vydání) a tisku uvedené v poli 264 nebo v poznámkových polích.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Všechna místní jména se přebírají z autoritní báze z rejstříku Místa vydání – staré tisky.

Pole slouží ke zjednodušení vyhledávání záznamů podle míst vydání, která jsou v poli 264 zapisována tak, jak se vyskytují na prameni popisu, takže se k jednomu městu váže množství variantních názvů.

264 #1 \$a Holmiae, \$b Typis Petri Hesselberg, \$c 1779

4.2.2 Zápis jmen tiskařů a tiskáren

V oblasti zpracování historického fondu považujeme za původce dokumentu i tiskaře, popřípadě nakladatele. Proto při zpracování starých tisků vždy uvádíme jako vedlejší selekční údaj jméno tiskaře/název tiskárny, popř. knihkupce, kteří jsou uvedeni v impresu nebo jinde v popisovaném provedení (kolofon, imprimatur, předmluva, ...). Původ tisku představuje důležité hledisko při práci s historickým fondem a uvedení místa tisku a zaznamenání tiskaře či nakladatele v autorských údajích s vedlejší rolí významně usnadní vyhledávání.

Tiskaři a nakladatelé jsou v selekčních polích 700 a 710 uváděni ve standardizované podobě a záznamy jsou postupně zpracovávány v souboru národních autorit.

U tiskařů/nakladatelů často neznáme životní data, proto se v podpoli d uvádí data činnosti, většinou určená podle datací dohledaných tisků.

DEFINICE

Tiskař = v širším slova smyslu majitel či nájemce tiskárny, v užším pojetí zaměstnanec obsluhující knihtiskařský lis. Ještě během počátečních desetiletí knihtisku se vlastník živnosti na výrobním procesu fyzicky podílel. Počínaje přelomem 15. a 16. století řemeslo získalo díky dělbě práce a vyššímu počtu zaměstnaných pomocníků kolektivní charakter. Vlastník tiskárny ale jako jediný reprezentoval živnost navenek a vlastnickoprávní vztah k ní i k zisku z prodeje potvrzoval svým jménem v knižním impresu.

Tiskárna = řemeslnická dílna vybavená zařízením pro tisk z výšky, tisky z hloubky či tisk z plochy. Do 19. století speciální obchodní názvy dílen neexistovaly. Tiskárny se v úředním styku i v právně závazných impresech identifikovaly městem (místem tisku) a jménem fyzické osoby zřizovatele, anebo názvem právnické osoby (institucionální zřizovatel).

K oficiálnímu výkonu knihtiskařské činnosti se vyžadoval souhlas státní správy v podobě privilegia a od počátku 19. století formou koncese, které se nevztahovalo k tiskárně jakožto firmě, ale na fyzického majitele.

Vznikaly také institucionální tiskárny, zřizovalo je arcibiskupství, gubernium, kapitula, město, řeholní instituce, panovnický dvůr, univerzita či náboženská nebo osvětová společnost. Celoevropským specifickým je četné odchylné názvy v impresích, které odrážely fyzické přesuny, posuny ve vnitřní struktuře instituce či změny v celé společnosti. Proto se dnes k identifikaci institucionálních tiskáren neuvádí soudobých pojmenování, nýbrž názvy pomocných, např. pařížská Tiskárna královská (původně Imprimerie Royale, Imprimerie Nationale Exécutive, Imprimerie Impériale, Imprimerie de la République), pražská Tiskárna arcibiskupská (Apud impressores archiepiscopales, Impressí pana kardinála z Harrachu, Ex typographia seminarii archiepiscopalis, Typis archiepiscopalibus in Collegio S. Norberti, In Aula Regia).

TISKAŘI A NAKLADATELÉ – OSOBNÍ JMÉNA

Zapisujeme do pole 700 jako vedlejší selekční údaj. Pole má stejnou strukturu jako pole 100, v podpoli 4 uvedeme příslušnou zkratku pro roli dle MARC kódovníku.

Pokud tiskař/nakladatel není na prameni popisu uveden, snažíme se tento údaj dohledat v dostupných zdrojích.

Tiskárny jako živnosti byly rodinnými podniky a vzhledem k podobnosti jmen se pro lepší identifikaci vždy snažíme dohledat data vztahující se k dané osobě (životní data nebo data činnosti).

700 1# \$a Hraba, Karel Jan, \$d -1735

700 1# \$a Hraba, Jan Karel, \$d -1793

- Tiskaři a nakladatelé – vdovy

Pokud je v impresu, nebo jiném příslušném zdroji uvedeno jméno tiskaře s přídomkem vdova, řídíme se při zápisu těmito pravidly:

- Pokud se v impresu objevuje pod jménem manžela a její jméno neznáme, zapíšeme takto a v podpoli c uvedeme doplněk vdova v příslušné jazykové mutaci.

- Pokud je známo její křestní jméno, zapíšeme v poli 700 její vlastní jméno.

K ZAPAMATOVÁNÍ

pole 700 \$ a příjmení, jméno manžela, \$c vdova / Witwe / vidua / veuve

264 #1 \$a Antverpiae : \$b Apud Viduam Balthasaris Moreti, \$c 1701

700 1# \$a Balthasar Moretus, \$c vidua, \$d 1615-1674 \$4 pbl

264 #1 \$a Francofvrti : \$b sumptibus Viduae Jonae Rhosae, \$c 1634

700 1# \$a Rosa, Esther, \$d činná 1619-1672 \$4 pbl

apud viduam Petri Jacobs

700 1# \$a Jacobs, Pierre, \$c vidua \$4 prt

bey Christian Herold Witwe

700 1# \$a Herold, Christian, \$c Witwe \$4 prt

TISKAŘI A NAKLADATELÉ – KORPORACE

Nakladatele a tiskaře, má-li charakter korporace, zapisujeme do pole 710. Pole má stejnou strukturu jako pole 110, v podpoli 4 uvedeme příslušnou zkratku pro roli dle MARC kódovníku.

264 #1 \$a Antverpiae : \$b Ex Typographia Plantiniana, \$c 1701

710 2# \$a Plantijnsche Drukkerij \$7 ko2010557969 \$4 prt

264 #1 \$a Avgvstae Vindelicorvm : \$b ad insigne pinus, \$c 1612

710 2# \$a Ad insigne pinus (firma) \$7 ko2010557964 \$4 prt

245 00 \$a Ordinariats-Blatt der Budweiser Diöcese für das Jahr 1900

710 2# \$a Katolická církev. \$b Diecéze českobudějovická \$7 ko2003186674 \$4 pbl

- Tiskaři a nakladatelé – dědicové

Pro tiskárny s označením dědicové (Haeredes, Erben, aj.) vytváříme vždy korporativní záhlaví.

Pokud má záhlaví tvar podobný personálnímu záhlaví, použijeme k rozlišení obecný kvalifikátor – firma. V případě výrazné shody s jiným záhlavím uvedeme jako kvalifikátor rozsah let činnosti tiskárny.

Typis Haeredum Caroli Joannis Hraba

710 2# \$a Karel Jan Hraba, dědicové (firma : 1793-1816) \$4 prt

K doptánj w Praze w Karoljně w Ympressy Labaunských Dědičů

710 2# \$a Jiří Ondřej Laboun, dědicové (firma) \$4 prt

Impensis Viduae & Haeredum Joachimi Wildii

710 2# \$a Joachim Wilde der Ältere, Witwe und Erben (firma) \$4 pbl

Herausgegeben von Peter Bohmanns Erben

710 2# \$a Peter Bohmanns Erben (firma) \$4 pbl

- Tiskaři a nakladatelé – rodinné firmy

Korporativní záhlaví vytvoříme také v případě rodinných firem, v jejichž názvu jsou jména jednotlivých členů.

Appresso Gio. Battista Et Melchior Sessa Fratelli

710 2# \$a Giovanni Battista Sessa jr. & Melchiorre Sessa jr. (firma) \$4 prt

Impe[n]sis nobilium virorum Iohannis Iacobi & fratrum de Lignano Mercatorum Mediolanensium

710 2# \$a Giovanni Antonio Da Legnano & fratelli (firma) \$4 pbl

Apvd lolitos

710 2# \$a Giovanni & Giovanni Paolo Giolito De Ferrari (firma) \$4 prt

4.2.3 Věcné selekční údaje

Předpokladem úspěšného věcného zpracování dokumentů je obsahová analýza dokumentu, při které stanovíme předmět dokumentu (o čem dokument je) a zároveň určíme, která témata jsou z hlediska vyhledávání základní, důležitá a která můžeme považovat za vedlejší.

Součástí věcného zpracování je i zkoumání formální stránky dokumentu, tedy připojení termínu vyjadřujícího formu, případně žánr zpřístupňovaného dokumentu (co dokument je). V některých případech tento termín zohledňuje i čtenářské určení dokumentu, např. „učebnice základních škol“, „publikace pro děti“.

K ZAPAMATOVÁNÍ

Záznam splňuje rozsah minimálního záznamu, obsahuje-li dvě pole věcného třídění – pole 072 pro Konspekt/080 pro MDT a pole 655 pro formu/žánr.

072 – KÓD PŘEDMĚTOVÉ KATEGORIE

Pole obsahuje údaj skupiny Konspektu, do které je obsah dokumentu zařazen. Pole je opakovatelné, při popisu historického fondu se používají dvě skupiny Konspektu.

Pro zařazení dokumentu do kategorie dokumentů (formální charakteristika dokumentu):

072 #7 \$a 094 \$x Staré tisky \$2 Konspekt \$9 12

072 #7 \$a 093 \$x Prvotisky \$2 Konspekt \$9 12

072 #7 \$a 094.5 \$x Tisky (19. století) \$2 Konspekt \$9 12

Pro zařazení dokumentu nebo informací v něm obsažených do oboru (věcná charakteristika dokumentu):

072 #7 \$a 2 \$x Náboženství \$2 Konspekt \$9 5

072 #7 \$a 94(100) \$x Světové dějiny \$2 Konspekt \$9 8

072 #7 \$a 58 \$x Botanika \$2 Konspekt \$9 2

POLE 655 ŽÁNŘ/FORMA

Pole obsahuje termíny označující žánry, formu a/nebo fyzické vlastnosti dokumentu. Forma a zápis údajů se řídí instrukcemi systému souboru věcných autorit NK ČR.

Podle katalogizační praxe NK ČR se věcná zpřesnění v rámci tohoto pole nepoužívají. Informace zpřesňující termín označující žánr/formu z hlediska tematického, geografického a chronologického se člení do příslušných polí: 648 (chronologický termín), 650 (věcné téma), 651 (geografické jméno).

655 #7 \$a teze \$7 fd133701 \$2 czenas

655 #7 \$a vícejazyčná vydání \$7 fd237849 \$2 czenas

655 #7 \$a slovníky \$7 fd133454 \$2 czenas

655 #7 \$a libreta \$7 fd132729 \$2 czenas

655 #7 \$a modlitby \$7 fd132841 \$2 czenas

655 #7 \$a studie \$7 fd133597 \$2 czenas

655 #7 \$a latinská poezie \$7 fd132725 \$2 czenas

655 #7 \$a prózy \$7 fd133153 \$2 czenas

655 #7 \$a polemiky \$7 fd133058 \$2 czenas

655 #7 \$a kritiky \$7 fd180917 \$2 czenas

Specifickým polem věcného třídění při popisu historického fondu je národní pole spojené s popisem proveniencí (viz kap. 4.4).

695 PROVENIENCE (O)

Pole obsahuje termíny označující formu a/nebo typ provenienčního záznamu. Forma a zápis údajů se řídí Metodikou evidence knižní provenience a vlastníků knih.

V podpoli y lze uvést chronologický údaj, je-li provenienční záznam v dokumentu datován či se podaří ho datovat.

Pomocí stejného obsahu v podpoli 8 („1\c“, „2\c“, ...) lze vytvářet skupiny z podpolí 561, 563, 695, 981/982 a 856.

Při zpracování záznamu na doporučené úrovni lze k záznamu připojit další pole věcného třídění.

- 600 – osobní jméno
- 610 – jméno korporace
- 648 – chronologický termín
- 650 – věcné téma
- 651 – geografické jméno
- 653 – klíčové slovo

4.3 Lokační údaje

Lokační údaje určují místo uložení konkrétního exempláře dokumentu v konkrétní knihovně. Tvoří je sigla a signatura.

DEFINICE

Signatura je číselná, písmenná, častěji však kombinovaná forma knihovní evidence určující místo exempláře ve fondu. Signatury kvantitativně i kvalitativně bohatých fondů jsou zpravidla trojsložkové a zachycují typ objektu (psaný, tištěný), žánr, formát a přírůstkové číslo ve své kategorii (lat. numerus currens čili běžící). Signatura je vepsaná či nalepená v podobě menšího papírového štítku na hřbet, případně na příděští nebo titulní stranu exempláře. Jakožto významný signál provenience bývá z mnoha volně se pohybujičích starých tisků odstraněna zamalováním, či vystřížením.

Indikátory nejsou definovány.

Podpole:

- a Sigla vlastníka
- b Signatura
- p Poznámka

V případě defektního exempláře se запиše v podpoli p poznámka neúplné. Toto podpole se vždy použije v kombinaci s poznámkovým polem 590.

4.4 Exemplářové údaje

Blok údajů, které popisují konkrétní exemplář a jeho obecné i individuální znaky. Obecné znaky exempláře vycházejí z opakovatelnosti tisku a jsou společné pro celý náklad. K porušení jednotné úpravy vydání mohlo dojít již při tisku (paralelní a variantní vydání), další rozdíl vytvořel knihvazač (úplnost příloh, jejich odlišné řazení). Obecné znaky exempláře se zapisují do pole 500 pro všeobecnou poznámku s návěstím v podpoli 3.

Individuální podobu exempláře spoluvytvářeli tiskaři a knihaři jednak svými finančními možnostmi, ale i svou uměleckou invencí a řemeslnou zručností. Podobu exempláře ovlivnit také první majitel.

Další fungování exempláře bylo poznamenáno změnami majitelů (dar, dědictví, prodej, válečná kořist, krádež). Doklady o původu a změnách vlastnictví, tedy provenience, jsou: soudobá vazba, supralibros, exlibris či rukopisné marginálie. Provenienční znaky mohou být poškozeny pozdějšími zásahy – necitlivou převazbou, znečitelněním či vystřihováním autentických stop.

Své stopy v exemplářích zanechávají i čtenáři – kolorováním ilustrací, podtrháváním, komentováním a začerňováním textu, vytržením části publikace, anebo naopak vlepením textových či obrazových příloh a také vevazováním bílých listů pro poznámky (vakáty). Specifickým provenienčním znakem je i vytváření sběratelských konvolutů.

V neposlední řadě o historii exempláře vypovídá i jeho stav dochování – kompletní nebo defektní exemplář, zlomek či torzo.

DEFINICE

Jedna ze základních strukturních částí katalogizačního, bibliografického záznamu, která informuje o počtu exemplářů daného dokumentu ve fondu knihovny (např. prostřednictvím přírůstkových čísel, číselného označení svazku, duplikátu apod.), o svazcích nebo ročnících vícedílných a seriálových dokumentů, jež knihovna vlastní, v elektronických

katalozích též uvádí status zpracování a aktuálního místa uložení. V rámci exemplářových údajů mohou být uváděny též údaje o individuálních zvláštích popisovaného exempláře (např. věnování autora, defektnost, číslo výtisku u bibliofilie apod.), u starých tisků o specifických znacích exempláře (popis vazby, vlastnická označení včetně supralibros a exlibris, rukopisné vpisky a komentáře aj.).

Exemplářové údaje se zapisují do textových polí. Úplnost a dostatečnost zpracování je tedy zcela závislá na katalogizátorech. Rozmanitost a širě sledovaných prvků neumožňuje úplnou formalizaci zápisu v polích MARCu 21.

POZNÁMKA K HISTORII VLASTNICTVÍ – POLE 561

Obsahuje informace o historii vlastnictví popisovaného dokumentu od doby jeho vzniku až do doby získání a zařazení do fondu.

Při popisu starých tisků se zapíše všechny provenienční znaky – razítka, exlibris, supralibros, signaturové štítky, rukopisné poznámky i s poznámkou o umístění v knize (na přideštlí, na titulní straně, ...).

Každá provenience se zapíše do samostatného pole.

Dřívější majitelé se ve formalizované podobě uvedou ještě v poli 981, resp. 982.

V poli 695 se uvede typ provenienčního záznamu podle řízeného slovníku.

Pomocí stejného obsahu v podpoli 8 („1c“, „2c“, ...) lze vytvářet skupiny z podpolí 561, 563, 695, 981/982 a 856.

561 ## \$8 1c \$a Z pražské lobkowiczské knihovny, na přideštlí papírový štítek se signaturou 5265. Na rubu titulního listu razítka: Lobkovická knihovna a heraldické razítka rodové lobkowiczské knihovny.

981 3# \$8 1c \$a Lobkowiczové (rod) \$7 jx20060403055 \$4 fmo \$6 dřív. majitel

695 #7 \$8 1c \$a rukopisný zápis \$b rukopisná signatura na štítku \$2 provcz

695 #7 \$8 1c \$a tištěná vlastnická značka \$b razítka \$2 provcz

561 ## \$8 2c \$a Na zadním přideštlí (přímou na prkně) tužkou připsal "daroval Josef Horký, [...] Velvary 5/11 1931." a nečitelný podpis.

981 1# \$8 2c \$a Horký, Josef \$y 1931 \$4 fmo \$6 dřív. majitel

695 #7 \$8 2c \$a rukopisný zápis \$b rukopisná poznámka \$y 1931 \$2 provcz

561 ## \$8 1c \$a Na přední i zadní desce heraldické supralibros Ignáce Karla ze Šternberka.

981 1# \$8 1c \$a <<ze >>Šternberka, Ignác Karel, \$c hrabě, \$d -1678 \$7 js20020115007
\$4 fmo \$6 dřív. majitel

695 #7 \$8 1c \$a slepotiskové vlastnické razítko \$b supralibros \$2 provcz

POZNÁMKA K EXEMPLÁŘI – POLE 562

Obsahuje informace identifikující exempláře nebo verze/náklad starých tisků a rukopisů, a to v případě existence více exemplářů nebo verzí či v případě jejich možné existence.

Při popisu starých tisků se uvedou všechny znaky neprovenienčního charakteru – marginální poznámky v textu, podškrty, poznámky na předešlých a předsádkách atd.

562 ## \$a V textu četné marginální poznámky a podškrty.

POZNÁMKA O VAZBĚ – POLE 563

Volně tvořená poznámka obsahující informace o knižní vazbě popisovaného svazku.

Vyskytuje-li se na vazbě provenienční znak – supralibros, starý signaturový štítek, vyražené iniciály – uvedeme propojovací podpole 8.

Dřívější majitelé se ve formalizované podobě uvedou v poli 981, resp. 982.

V poli 695 se uvede typ provenienčního záznamu podle řízeného slovníku.

Pomocí stejného obsahu v podpoli 8 („1c“, „2c“, ...) lze vytvářet skupiny z podpolí 561, 563, 695, 981/982 a 856.

563 ## \$a Soudobá vazba. Lepenkové desky s nezdobeným usňovým pokryvem. Na hřbetě štítek s vyraženým zlaceným titulem.

563 ## \$a Soudobá vazba z 16. století. Dřevěné desky s usňovým pokryvem zdobeným slepotiskem. Dvě háčkové spony. Na obou předešlých *lusus calami*.

591 ## \$a Pokryv na hřbetu i deskách pošpiněný, navíc částečně odlepený.

563 ## \$a Soudobá vazba. Dřevěné desky se světlým usňovým pokryvem, zdobeným slepotiskem. Dvě háčkové spony. Modrozelená ořízka. Na hřbetě kožený štítek s vyraženým titulem.

563 ## \$8 1c \$a Soudobá vazba. Dřevěné desky potažené světlou usní, zdobené slepotiskem a válečkem s rostlinnými a motivy. Stopy po háčkových sponách. Ve středním poli na přední desce dvouhlavý orl, na zadní desce dvouocasý lev. Na přední desce iniciály I F C R a letopočet 1669. Hřbet přetřen bílou barvou, v horní části černě zkrácený název.

981 0# \$8 1c \$a I F C R \$4 fmo \$6 dřív. majitel

695 #7 \$8 1c \$a slepotiskové vlastnické razítko \$b slepotiskové razítko \$y 1669 \$2 provcz

POZNÁMKA O DEFECTNÍM EXEMPLÁŘI – POLE 590

Pole pro potřeby národního použití. Obsahuje podrobný zápis o defektnosti (ve smyslu neúplnosti) exempláře. Souvisí s polem 910 podpole \$p, kde se zapisuje "neúplně".

590 ## \$a Chybí titulní list.

590 ## \$a Na konci chybí rejstříky, tj. celá složka Aa.

590 ## \$a Exemplář dochován neúplně, z poslední čtyřlístové složky T dochováno pouze f. T1-T2.

4.5 Kódované údaje

Některé údaje o dokumentu mohou být zapsány v podobě kódu – pomocí kódu je např. zapisován údaj o jazyku dokumentu (eng = anglicky). Tyto údaje označujeme jako kódované údaje. Slouží především ke strojovému zpracování, např. při vyhledávání.

Specifickým kódovaným údajem pro oblast historických fondů je standardní číslo pro staré tisky – fingerprint.

DEFINICE

Fingerprint je jednoznačný identifikační kód publikace. Na rozdíl od mezinárodních standardních čísel není přidělováno národními agenturami, ale je podle přesných pravidel vytvářeno katalogizátory. Cílem je zvolit z každého tisku systém čísel tak, aby ho jednoznačně identifikovaly a umožnily odlišit od sebe varianty vydání anebo naopak vydání (např. s odlišným titulním listem) sjednotit a to bez porovnání vnějších znaků.

Pole obsahuje soubor znaků sloužících k identifikaci vydání starého tisku nebo jeho variantního vydání.

Fingerprint se skládá z 16 znaků rozdělených do 4 skupin. Znaky 1. a 2. skupiny se vybírají z preliminárií; znaky 3. a 4. skupiny se vybírají z hlavního textu. Doplnkovými znaky jsou informace o tom, odkud byly vybrány znaky 3. skupiny a datum vydání.

Vytváří se pro:

- každý přívazek v konvolutu,
- každý díl vícedílného tisku,
- přítisk či přídavek, má-li vlastní titulní stranu a paginaci, vycházel-li i samostatně, nezávisle na hlavním díle.

Pro každý tisk s jiným fingerprintem se vytváří nový záznam – jedná se o variantní vydání.

POLE 026 – FINGERPRINT

Indikátory nejsou definovány, pozice jsou prázdné (#)

Podpole:

- \$a 1. a 2. skupina znaků (NO)
- \$b 3. a 4. skupina znaků (NO)
- \$c Datum vydání (NO)
- \$d Označení svazku nebo části (O)
- \$2 Zdroj (NO)
- \$5 Kód instituce, která kód vytvořila

Příklady:

026 ## \$a S: ne mo s- \$b i-ui maro (C) \$c 1651 (R) \$5 CZ-PrNK

026 ## \$a s.s- e;ns \$blar- doma (3) \$c1798-1799 (F) \$5 CZ-PrNK

903 POMOCNÉ SPECIÁLNÍ ÚDAJE KE DRUHU DOKUMENTU (O)

Pole slouží pro účely Souborného katalogu ČR, napomáhá jednoznačnému rozeznání záznamů starých tisků.

Indikátory nejsou definovány

Podpole a Doplnkové označení druhu dokumentu

V záznamech starých tisků má hodnotu RP (rare print).

5 ZPRACOVÁNÍ KONVOLUTŮ

Při zpracování historického fondu se často setkáme s tzv. konvoluty. Historicky konvoluty vznikaly svázáním několika samostatných děl do jednoho svazku. Z důvodu přesné fyzické evidence, i z hlediska historického a provenienčního průzkumu původu fondu, je důležité při katalogizaci zachovat a zaznamenat složení jednotlivých konvolutů.

DEFINICE

Konvolut = svazek dodatečně svázaných dokumentů, které často obsahově ani provenienčně nesouvisí, ale jsou samostatnými bibliografickými jednotkami. Dalším dílům v konvolutu se říká přívazek (adligát).

DEFINICE

Přívazek = samostatná bibliografická jednotka přivázaná k jinému, mnohdy obsahově odlišnému dokumentu, s nímž tvoří jeden svazek označovaný jako konvolut.

DEFINICE

Základní dílo = první dokument obsažený v konvolutu; za ním následuje jeden či více přívazků.

Způsob zpracování záznamů konvolutu do značné míry závisí na možnostech systému, ve kterém jsou záznamy zpracovávány.

Z uživatelského hlediska je vhodnější zpracování pomocí strukturovaného pole 787 a propojovacích polí.

POLE 787 (O) SOUVISEJÍCÍ JEDNOTKA

Indikátory 08

\$i – Text návěští (NO) Přívazek:

\$a – Hlavní záhlaví (NO)

\$t – Název (NO)

\$d – Místo vydání a datum vydání (NO)

\$w – Identifikační číslo záznamu (O)

787 08 \$i Přívazek 1.: \$a Stöber, Joannes. \$t Dialogus inter Thalam et Poetam. \$d [Praha] : Typis Josephi Emmanuelis Diesbach, 1774 \$w st20110031124

787 08 \$i Přívazek 2.: \$a Harbuval a Chamaré, Jan Antonín. \$t Connubium honoris et palladis \$d [Praha] 1774 \$w stt20110031127

787 08 \$i Přívazek 2. k: \$a Schweiberer, Joannes Matthaeus. \$t Ode schematis Horatiani in venerationem lucis onomasticae. \$d [S.l.] 1773 \$w stt20110030579

K ZAPAMATOVÁNÍ

Pro každé dílo v konvolutu zpracujeme samostatný bibliografický záznam a zachováme i pořadí děl svázaných v konvolutu.

Záznam pro základní dílo v konvolutu obsahuje pole 787 pro každý přívazek obsažený v konvolutu.

Každý záznam přívazku v konvolutu obsahuje pole 787 s údaji o základním díle v konvolutu. Liší se text návěští v podpoli i.

Přívazky v konvolutu se číslují – \$i Přívazek 1.: / \$i Přívazek 1. k.; aby se i v katalogu zachovalo pořadí adligátů svázaných v jednom svazku.

Podpole a, t, d oddělujeme tečkou.

Konvolut lze popsat i pomocí jednoho poznámkového pole.

501 – POZNÁMKA SPOLEČNĚ S: (O)

Indikátory nejsou definovány

Podpole

- a Text poznámky (NO)
- 5 Kód instituce MARC (NO)

Interpunkce

V podpoli \$a jsou jednotlivé části oddělovány dvěma spojovníky s oboustrannou mezerou. Poznámka může obsahovat interpunkci předepsanou ISBD (např. název / autor).

Pole obvykle začíná návěštím „Obsahuje též“, „Společně s:“, atd. Návěští nejsou stanoveny – zapisují se jako součást údajů. Pole může být použito k popisu původně samostatných děl, která byla svázána dodatečně – přívazků. V tomto případě musí pole obsahovat podpole 5 s kódem instituce, která popisovanou jednotku vlastní.

Základní dílo:

501 ## \$a *Přívazek 1.: Scherer, Georg. Křestianská Wogenská Kázanj ... [Litomyšl : Andreas Graudens], 1596 -- Přívazek 2.: Scherer, Georg. Gisté Vměnij a Zaklinánij, Proti Střijlenij, Bodenij ... [Litomyšl : Andreas Graudens], 1596*

Přívazek:

501 ## \$a *Přívazek 1. k: Libertin, Jiří Jan. Plásst' w Plásstj Od Wladislawa Krále Českého, Téhož Gména Druhého, ... Praha [1724]*

Existence konvolutu se projeví i ve struktuře signatury popisovaného exempláře.

V poli **910** zapíšeme signaturu a za lomítko označení přívazku:

1 A 000001/adl.1

1 A 000001/adl.2

Pokud je v jednom svazku svázáno vícesvazkové dílo, označujeme v signatuře jednotlivé díly v souladu s označením v knize

2 A 000002/T.1 – první dílo

2 A 000002/T.2 – přívazek nikoliv 2 A 000002/adl.1

6 KRAMÁŘSKÉ TISKY

Pro efektivní využití souborů tohoto typu tisků je předpokladem vytvoření podrobného bibliografického záznamu. Z hlediska katalogizace je specifická uniformita názvů (v naprosté většině začínají slovem „píseň“). Dalším specifikem je anonymita (autor je uveden jen výjimečně) a častá absence nakladatelských údajů (jména tiskaře, roku a místa tisku). To bylo částečně dáno tím, že tyto tisky poměrně často vycházely bez vědomí úřadů a tedy i cenzury a tiskaři se tak bránili postihu.

DEFINICE

Kramářské tisky je pomocné označení formálně i obsahově různorodé kategorie tištěných dokumentů, jejichž hlavní specifika tkví v anonymitě původců (autorů i tiskařů), ve formě vydání a ve způsobu distribuce. Tento komerční artikl nebyl až do přelomu 18. a 19. století rozšiřován běžnou knihkupeckou sítí, ale patřil do obchodní sféry podomních kramářů a zpěváků navštěvujících trhy, poutě a slavnosti. Byly určeny převážně lidovým a méně majetným vrstvám, cenovou dostupnost musely zaručit nízké výrobní investice. Podstatným rysem kramářských tisků byl proto horší papír, malý formát (většinou 4 listy jako čtvrtina šestnáctky) a jednoduchá typografie.

Nejpočetnější složku tvoří vlastní kramářské písně. Jde o prozaický nebo písňový drobný tisk s nejrůznějšími náměty: dobové novinky, krimi, humor, katastrofy, lyrika, zázraky, modlitby a náboženské písně.

Z ostatních žánrů přicházely v úvahu jednotlivě vydávané lyrické kancionálové písně, legendy, od druhé poloviny 18. století i umělé básnické skladby a zlidovělé árie ze zpěvoher. Ačkoli ještě u prvního otištění některých (např. kancionálových) textů jakési povědomí o autorovi existovalo, během četných reedic a ústního tradování se ztratilo. Pro většinu kramářských tisků je sice charakteristický vyšší náklad okolo 1 000 kusů, ale nebyly-li brožury už v minulosti uspořádány do uživatelských či sběratelských konvolutů, jejich dochování bývá zpravidla problematické.

Hlavním zájmem laické i badatelské veřejnosti je nalézt tisky s určitým obsahem (vztahující se k určité události, k regionu, období nebo k určitému společenskému či přírodnímu jevu). Z toho vyplývá, že název nelze použít jako hlavní rozlišovací znak.

Pro kramářské písně je důležitá identifikace podle incipitu, popřípadě nápěvu, který bývá zpravidla uveden. Pro využití zpracovaných záznamů je důležité hlavně věcné třídění vycházející z obsahové analýzy – vlastní témata, lokalizace, postavy, datace.

POLE 924 – INCIPIT A NÁPĚV (KRAMÁŘSKÉ TISKY) (O)

Indikátory nejsou definovány

Podpole:

a – Text prvního verše v moderním pravopisu (NO)

b – První verš incipitu (NO)

c – Druhý verš incipitu (NO)

d – Zpívá se jako (NO)

072 #7 \$a 094.5 \$x Tisky (19. století) \$2 Konspekt \$9 12

072 #7 \$a 2 \$x Náboženství \$2 Konspekt \$9 12

245 00 \$a Horlivá pjeň laučenj swátého Jana Nepomuckého : |b Zpjwá se gako: Wždycky mně na myslí ležj bych do cyzých zemých ssel

246 33 \$a Horlivá píseň loučení svatého Jana Nepomuckého ...

264 #1 \$a [Místo vydání není známé] : \$b [nakladatel není známý], \$c [mezi 1800 a 1850]

300 ## \$a 4 nečíslované listy : \$b ilustrace ; \$c 17 cm

500 ## \$3 Typografický popis \$a Tištěno frakturou, \$5 CZ-PrNK

500 ## \$3 Výzdoba \$a Na titulní straně dřevořezová viněta – z rohů vyrůstající lilie, uprostřed osmicípá hvězda s portrétem sv. Jana Nepomuckého. |5 CZ-PrNK

510 4# \$a Knihopis, \$c K09660

600 07 \$a Jan Nepomucký, \$c svatý, \$d asi 1340-1393 \$7 jn20000728449 \$2 czenas

650 # 7 \$a náboženská poezie \$7 ph2 15979 |2 czenas

655 #7 \$a písně \$7 fd133162 \$2 czenas

787 08 \$i Přívazek 47. k: \$t Wánočnj Kolledy, k potěssenj a spasenj Dusse lidských. \$d [S.l. : s.n., mezi 1800 a 1850] \$w stt20130089137

910 \$a ABA001 \$b 54 Se 000092/adl.47

924 ## \$a O žalostná ta hodina, o přesmutná má chvíle \$b O žalostnáta hodina, \$c o přesmutná má chwjle \$d Vždycky mně na myslí leží bych do cizích zemích šel

LKR \$a ITM \$b 2485719 \$I NKC50

LKR \$a UP \$b 89137 \$I STT01

7 PŘÍKLADY CELÝCH ZÁZNAMŮ

Flacius Illyricus, Matthias, 1520-1575

Christlicher vnd bestendiger Grundt, Von der Waren, Wesentlichen, Eusserlichen gegenwart vnd mündlicher niessung deß Leibs vnd Bluts Christi, im H. Abendmal, sampt warhafftiger widerlegung der fürnemsten Argument der Sacramentirer / Durch M. Matthiam Flacium Illyricum. Zuuor in Lateinischer sprach gestelt, vnd nun allen frommen Christen zu gut auch ins Teutsche gebracht. -- [Místo vydání není známé] : [nakladatel není známý], 1575. -- 7 nečíslovaných listů, 291 listů ; 8° (16 cm)

LDR -----nam-a22-----4500

FMT BK

BAS \$a 02

001 stt20100021703

003 CZ-PrNK

008 101212s1575----gw-----e-----|||-ger--

040 \$a ABA001 \$b cze \$e rda

072 #7 \$a 094 \$x Staré tisky \$2 Konspekt \$9 12

072 #7 \$a 2 \$x Náboženství \$2 Konspekt \$9 5

100 1 \$a Flacius Illyricus, Matthias, \$d 1520-1575 \$7 jo2006325079 \$4 aut

240 10 \$a De mystica sacramentalique seu externa praesentia et manducatione corporis et sanguinis Christi in sacra coena. \$l Německy

245 10 \$a Christlicher vnd bestendiger Grundt, Von der Waren, Wesentlichen, Eusserlichen gegenwart vnd mündlicher niessung deß Leibs vnd Bluts Christi, im H. Abendmal, sampt warhafftiger widerlegung der fürnemsten Argument der Sacramentirer / \$c Durch M. Matthiam Flacium Illyricum. Zuuor in Lateinischer sprach gestelt, vnd nun allen frommen Christen zu gut auch ins Teutsche gebracht

264 #1 \$a [Místo vydání není známé] : \$b [nakladatel není známý], \$c 1575

300 \$a 7 nečíslovaných listů, 291 listů ; \$c 8° (16 cm)

336 \$a text \$b txt \$2 rdacontent

338 \$a svazek \$b nc \$2 rdacarrier

500 \$3 Typografický popis \$a Signatury)(8 (poslední list)(8 nepotištěn), A8-Z8, a8-n8, o4 (list o4 nepotištěn). Sazba per extensum, titulní list tištěn švabachem, text frakturou. Záhloví, stránkové kustody, arabská foliace. \$5 CZ-PrNK

500 \$3 Výzdoba \$a Na titulním listu arabesková viněta, plné iniciálky na pozadí s rozvilinami. \$5 CZ-PrNK

510 4 \$a VD 16, \$c F 1452

561 \$8 1c \$a Na předním přideštlí vlepeno heraldické exlibris F.G. Troila s devízou "Nasci, pati, mori". Na titulním listu rukou: „Ex lib. Francisci Godefridi Troili“. \$5 CZ-PrNK

561 \$8 2c \$a Na titulním listu rukou: Polixena Catharina Troilin 1622“. \$5 CZ-PrNK

561 \$8 3c \$a Z czerninské rodové knihovny, na hřbetu papírový štítek se signaturou czerninské knihovny A.7.No.? \$5 CZ-PrNK

561 \$8 4c \$a Z pražské lobkowiczké knihovny, na titulním listu razítko: BIBLIOTHECA LOBKOVICIANA ; na předním přideštlí štítek se signaturou 534. \$5 CZ-PrNK

563 \$a Pergamenová vazba s rukopisným latinským textem. \$5 CZ-PrNK

650 07 \$a křesťanská liturgie \$7 ph135474 \$2 czenas

655 #7 \$a pojednání \$7 fd133056 \$2 czenas

695 #7 \$8 1c \$a tištěná vlastnická značka \$b grafické exlibris na štítku \$2 provcz

695 #7 \$8 1c \$a rukopisný zápis \$b rukopisné exlibris \$2 provcz

695 #7 \$8 2c \$a rukopisný zápis \$b rukopisné exlibris \$y 1622 \$2 provcz

695 #7 \$8 3c \$a rukopisný zápis \$b rukopisná signatura na štítku \$2 provcz

695 #7 \$8 4c \$a tištěná vlastnická značka \$b razítko \$2 provcz

695 #7 \$8 4c \$a rukopisný zápis \$b rukopisná signatura na štítku \$2 provcz

787 08 \$i Přívazek 1.: \$a Rabus, Johann Jakob. \$t Kurtzer warhaffter vnd gründtlicher Bericht, von dem hoch vnd weitberhümbten wundersamen H. Sacrament, zu Deckendorff und Passaw ... \$d Mnichov 1584 \$w stt20100021704

910 \$a ABA001 \$b 65 E 007488

981 1 \$8 1c \$a Troilo von Lessoth, Franz Gottfried, \$d asi 1583-asi 1648 \$7 jn20011024249 \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

981 1 \$8 2c \$a Troilin, Polixena Catharina \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

981 3 \$8 3c \$a Černínové z Chudenic (rod) \$7 jx20060403112 \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

981 3 \$8 4c \$a Lobkowiczové (rod) \$7 jx20060403055 \$4 fmo \$e dřiv. majitel \$5 CZ-PrNK

903 \$a RP

Rabus, Johann Jakob, 1545-1587

Kurtzer warhaffter vnd gründtlicher Bericht, von dem hoch vnd weitberhümbten wundersamen H. Sacrament, zu Deckendorff und Passaw, in dem hochl"öblichen Fürstenthumb Nidern Bayern, [et]c. Sambt Christlicher Vnderweisung, was fro[m]me, glaubige vnd andächtige Herten, zu besuchung vnnd verehrung desselben, fürnemblich bewegen vnd antreiben soll / Durch Iacobum Rabus, der H. Schrifft Doctor, [et]c.. -- Gedruckt zu München : [Adam Berg], 1584. -- 87 nečíslovaných listů : ilustrace ; 8° (16 cm)

LDR -----nam-a22-----4500

FMT BK

BAS \$a 02

001 stt20100021704

003 CZ-PrNK

008 101212s1584----gw-----e-----||-|-ger--

040 \$a ABA001 \$b cze \$e rda

072 #7\$a 094 \$x Staré tisky \$2 Konspekt \$9 12

072 #7\$a 2 \$x Náboženství \$2 Konspekt \$9 5

100 1 \$a Rabus, Johann Jakob, \$d 1545-1587 \$7 mzk2008453569 \$4 aut

245 10\$a Kurtzer warhaffter vnd gründtlicher Bericht, von dem hoch vnd weitberhümbten wundersamen H. Sacrament, zu Deckendorff und Passaw, in dem hochl"öblichen Fürstenthumb Nidern Bayern, [et]c. Sambt Christlicher Vnderweisung, was fro[m]me, glaubige vnd andächtige Herten, zu besuchung vnnd verehrung desselben, fürnemblich bewegen vnd antreiben soll / \$c Durch Iacobum Rabus, der H. Schrifft Doctor, [et]c.

264 #1\$a Gedruckt zu München : \$b [Adam Berg], \$c 1584

300 \$a 87 nečíslovaných listů : \$b ilustrace ; \$c 8° (16 cm)

336 \$a text \$b txt \$2 rdacontent

338 \$a svazek \$b nc \$2 rdacarrier

500 \$a Tiskař uveden dle VD 16. \$5 CZ-PrNK

500 \$3 Typografický popis \$a Titulní list červeně a černě, marginálie. \$5 CZ-PrNK

500 \$3 Ilustrace \$a 12 dřevořezů v rámečcích 63 x 63 mm. \$5 CZ-PrNK

510 4# \$a VD 16, \$c R 17

561 \$8 1\c \$a Na titulní straně rukopisně: Ex lib. Francisci Godefridi Troili (to samé na poslední straně). \$5 CZ-PrNK

561 \$8 2\c \$a Z czerninské rodové knihovny. \$5 CZ-PrNK

561 \$8 3\c \$a Z pražské lobkovické knihovny. \$5 CZ-PrNK

563 \$a Přívazek \$5 CZ-PrNK

650 07 \$a křesťanská liturgie \$7 ph135474 \$2 czenas

655 #7 \$a traktáty \$7 fd133712 \$2 czenas

695 #7 \$8 1\c \$a rukopisný zápis \$b rukopisné exlibris \$2 provcz

700 1# \$a Berg, Adam, \$d -1610 \$7 ola2009522773 \$4 prt \$e tiskař

787 08 \$i Přívazek 1. k: \$a Flacius Illyricus, Matthias. \$t Christlicher vnd bestendiger Grundt, Von der Waren, Wesentlichen, Eusserlichen gegenwart vnd mündlicher niessung deß Leibs vnd Bluts Christi ... \$d [S.l.] 1575 \$w stt20100021703

910 \$a ABA001 \$b 65 E 007488/adl.1

981 1# \$8 1\c \$a Troilo von Lessoth, Franz Gottfried, \$d asi 1583-asi 1648 \$7 jn20011024249 \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

981 3# \$8 2\c \$a Černínové z Chudenic (rod) \$7 jx20060403112 \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

981 3# \$8 3\c \$a Lobkowiczové (rod) \$7 jx20060403055 \$4 fmo \$e dřív. majitel \$5 CZ-PrNK

984 \$a Mnichov \$b Německo

903 \$a RP

LKR \$a ITM \$b 2157405 \$i NKC50

LKR \$a UP \$b 21703 \$i STT01

Vauvilliers, Jean-François de, 1737-1801

ABRÉGÉ DE L'HISTOIRE UNIVERSELLE, EN FIGURES, OU Recueil d'Estampes représentant, les Sujets les plus frappans de l'Histoire, tant sacrée que profane, ancienne et moderne, avec les Explication historiques qui s'y rapportent, et les Portraits en Médaille des Héros qui ont joué le plus grand rôle dans l'Histoire, ornés de leurs attribut caractéristique / Dessinées par M. MARILLIER, et Gravées par le Sr. DUFLOS le jeune. -
- A Paris : Chez Duflos, le jeune, rue St. Victor, la 3.e porte cochère à gauche, en entrant par la Place Maubert, 1785. -- 110 nečíslovaných listů : ilustrace ; 8° (21 cm)

LDR -----nam-a22-----1--4500

FMT BK

BAS \$a 02

001 stt20020000630

003 CZ-PrNK

008 021019s1785----fr-----e-----|||-|-fre--

040 \$a ABA001 \$b cze \$e rda

072 #7 \$a 094 \$x Staré tisky \$2 Konspekt \$9 12

072 #7 \$a 94(100) \$x Světové dějiny \$2 Konspekt \$9 8

100 1 \$a Vauvilliers, Jean-François de, \$d 1737-1801 \$7 jo2003192721 \$4 aut

245 10 \$a ABRÉGÉ DE L'HISTOIRE UNIVERSELLE, EN FIGURES, OU Recueil d'Estampes représentant, les Sujets les plus frappans de l'Histoire, tant sacrée que profane, ancienne et moderne, avec les Explication historiques qui s'y rapportent, et les Portraits en Médaille des Héros qui ont joué le plus grand rôle dans l'Histoire, ornés de leurs attribut caractéristique / \$c Dessinées par M. MARILLIER, et Gravées par le Sr. DUFLOS le jeune

264 #1 \$a A Paris : \$b Chez Duflos, le jeune, rue St. Victor, la 3.e porte cochère à gauche, en entrant par la Place Maubert, \$c 1785

300 \$a 110 nečíslovaných listů : \$b ilustrace ; \$c 8° (21 cm)

336 \$a text \$b txt \$2 rdacontent

338 \$a svazek \$b nc \$2 rdacarrier

500 \$3 Ilustrace \$a Titulní list rytý, s titulovou rytinou (zářící slunce, v němž 3 lilie), jednotlivé celostránkové rytiny (ilustrace s textem), celkem 108 listů, číslovány, ale ne soustavně, proloženy listem tenkého papíru. Jako f.109 a 110 obsah (rytý). Rytiny

sigovány různými jmény, jako autoři předloh nejčastěji C.-P. Millier, C. Monnet, jako rytci nejčastěji P. Duflos (ale též J. Dambrun, J.-L. Delignon aj.). \$5 CZ-PrNK

510 4 \$a Thieme-Becker, \$c 10, s. 88

561 \$a Na titulním listě černé kulaté razítko Veřejné c. k. univerzitní knihovny (dvojhlavý orel, nápis "REGIAE BIBLIOTH. ACAD. PRAGEN."), které rovněž na jiných listech. \$5 CZ-PrNK

563 \$a Polokožená vazba - desky z hnědého mramorovaného papíru, hřbet a rohy z hnědé kůže. Na hřbetě červený papírový štítek s názvem díla a zelený papírový štítek se jménem autora; hřbet zdoben zlacenými linkami. Přideští a předsádky zelené. \$5 CZ-PrNK

650 07 \$a antika \$7 ph118500 \$x ilustrace \$2 czenas

650 07 \$a biblické ilustrace \$7 ph118856 \$2 czenas

655 #7 \$a obrazové publikace \$7 fd132947 \$2 czenas

700 1 \$a Marillier, Clément-Pierre, \$d 1740-1808 \$7 jo2003192727 \$4 ill \$e ilustrátor

700 1 \$a Monnet, Charles, \$d 1732-asi 1808 \$7 jo2003192729 \$4 ill \$e ilustrátor

700 1 \$a Dambrun, Jean, \$d 1741-asi 1808 \$7 jo2003192730 \$4 mte \$e mědirytec

700 1 \$a Delignon, Jean-Louis, \$d 1755-asi 1804 \$7 jo2003192731 \$4 mte \$e mědirytec

700 1 \$a Duflos, Pierre, \$d 1742-asi 1818 \$7 jo2003192728 \$4 pbl \$e nakladatel \$4 mte \$e mědirytec

910 \$a ABA001 \$b 20 F 000054

984 \$a Paříž \$b Francie

903 \$a RP

SHRnutí STUDIjNíHO TEXTU

Historické fondy, jejichž skladba je velmi rozmanitá, odrážejí historii, kulturu i myšlení společnosti v evropském kontextu. Při zpracování historického fondu pro fondový katalog vytváříme exemplářové záznamy, tzn., že si všímáme individuálních znaků jednotlivých popisovaných jednotek. Při popisu se řídíme platnými standardy, vzhledem ke specifickým popisovanému materiálu máme k dispozici také metodiky, které zohledňují zvláštnosti popisu historického fondu.

Pro Souborný katalog ČR byl stanoven minimální záznam, který umožňuje jednoznačnou identifikaci dokumentu a jeho vyhledání. S ohledem na specifika historického fondu se doporučuje zpracovávat záznamy na úrovni doporučeného záznamu, který je doplněn o knihovědný a věcný popis.

Prvním krokem katalogizátora je důkladná rekognoskace popisované jednotky, při které zjišťuje stav dochování, obsahovou skladbu (nejednalo-li se o konvolut), vnější znaky exempláře (vazba, provenienční znaky), vnitřní uspořádání (typografická úprava, přílohy, ilustrace). Bibliografický záznam dokumentu z historického fondu je rozšířen zejména v oblasti poznámek, kde jsou zaznamenány údaje charakterizující individuální znaky popisovaných jednotek. Další specifika se projeví zejména ve způsobu zápisu údajů v rámci jednotlivých polí. K efektivnímu využití zpracovaných záznamů je důležitá i obsahová analýza potřebná pro věcný popis.

Specifika dokumentů z historického fondu se pomítají i do stanovení selekčních údajů jmenných i věcných. V oblasti jmenných selekčních údajů je potřeba věnovat pozornost zpracování vedlejšího záhlaví pro tiskaře a nakladatele.

Zvláštní kategorii při zpracování historického fondu představují konvoluty a kramářské tisky. Konvoluty vznikaly svázáním několika samostatných děl do jednoho svazku. Z důvodu fyzické evidence i z hlediska historického a provenienčního průzkumu původu fondu je důležité při katalogizaci zachovat a zaznamenat jejich složení. Pro efektivní využití kramářských tisků je potřeba vytvářet podrobné bibliografické záznamy se zvláštními údaji (zaznamenání incipitů, nápěvů, důkladné věcné třídění).

LITERATURA

VOIT, Petr. Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století: papír, písmo a písmolijectví, knihtisk a jiné grafické techniky, tiskaři, nakladatelé, knihkupci, ilustrátoři a kartografové, literární typologie, textové a výtvarné prvky knihy, knižní vazba, knižní obchod. 2. vyd. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2008. 2 sv. (655 s., [96] s. obr. příl., s. 656-1350, [64] s. obr. příl.). Bibliotheca Strahoviensis. Series monographica; 2. ISBN 978-80-7277-390-9.

Certifikovaná metodika evidence knižní provenience a vlastníků knih. Dostupné z: <http://www.provenio.net/pdf/CERMET.pdf>

Konspekt. *Národní knihovna ČR* [online]. Dostupné z: <http://konspekt.nkp.cz/konspekt.phtml>

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003-. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktc>

Katalogizace podle RDA ve formátu MARC 21 – tištěné a elektronické monografie – katalogizace na úrovni minimálního/doporučeného záznamu. Dostupné z: <https://text.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/katalogizace-podle-rda-ve-formatu-marc-21-tistene-a-elektronicke-monografie-katalogizace-na-urovni-minimalniho-doporuceneho-zaznamu>

Katalogizace starých tisků ve formátu MARC 21: Stručná instrukce a příklady. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/oddeleni-rukopisu-a-starych-tisku/katalogizace-starych-tisku-ve-formatu-marc-21-strucna-instrukce-a-priklady>

ISBD(A): mezinárodní standardní bibliografický popis pro staré tisky a prvotisky. 2. rev. vyd., 1. čes. vyd. Praha: Národní knihovna ČR, 1997. xiii, 99 s. ISBN 80-7050-294-0.

MARC 21. Bibliografický formát. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003-. 2 sv. (na volných l.). ISBN 80-7050-427-7.

Metodické materiály k tvorbě autorit dostupné z: <http://authority.nkp.cz/jmenne-autority/metodicke-materialy>

Název: Zpracování (včetně analytického) historických fondů
v knihovnictví

Verze: 1.0

Autor: Mgr. Tereza Paličková

Počet stran: 54

Rok vydání: 2021

Jazyková korektura: Markéta Roupcová